

نامه‌های وزیر مختار ایران

در فرانسه

به وزیر امور خارجه ایران

در زمان سلطنت ناصرالدین شاه

از

پروفسور شمس‌العلماء انسانی و مطالعات
رتال جامع علوم انسانی

سرلشگر محمود - کی

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نامه‌های وزیر مختار ایران

در فرانسه

به وزیر امور خارجه ایران

در زمان سلطنت ناصرالدینشاه

اسنادی که اینک از نظر خوانندگان محترم می‌گذرد، نامه‌هایی است که نظر آقا وزیر مختار ایران در فرانسه برای میرزا حسینخان مشیرالدوله^۱ وزیر امور خارجه وقت ایران ارسال داشته است. فرستادن این نامه‌ها از سال ۱۲۹۲ هجری آغاز گردیده و تا اواخر سال ۱۳۰۴ ادامه می‌یابد. اگر این اسناد را زرف بینانه بررسی نمائیم هر برگی از آن می‌تواند بتنهائی موضوع تحقیق و تدوین رساله‌ای جداگانه قرار گیرد زیرا قسمتی از رویدادهای واقعی آن زمان را بخوبی بمانشان میدهد و به اوضاع اجتماعی و اداری کشور ما در طی دوازده سال از سلطنت ناصرالدینشاه روشنی‌ها می‌افکند. اعمال و رفتار اشخاصی که در تاریخ ایران حتی کوچکترین نقشی هم بهمده داشته باشند درخور بررسی و امان نظر خواهد بود و بدین سبب است که می‌توان اظهار داشت بررسی نامه‌های نظر آقا برای هر پژوهشگری می‌تواند

۱- برای آگاهی بیشتر از شرح حال حاجی میرزا حسینخان مشیرالدوله به کتاب صدرالتواریخ تألیف محمدحسن خان اعتمادالسلطنه صفحات ۲۶۰ الی ۲۸۱ و نیز تاریخ رجال ایران تألیف مهدی بامداد جلد یکم ص ۴۰۶ مراجعه شود.

ارزیابی عمیق و دقیق تری پیش آورد و قضاوتها را بر پایه صحیح تری استوار سازد .

از خلال سطور این نوشته ها طرز تفکر و نحوه عقاید گسائی که در زمان سلطنت ناصرالدین شاه مصدر کاری بوده اند بخوبی مشخص می شود، اندیشه هایی که تمایز خاصی نسبت به زمانهای پیش از آن دارد . بطور کلی این اسناد را می توان از دو جنبه مورد پژوهش قرارداد .

۱- از نظر اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران که در آن سیاست خارجی ایران ، چگونگی تفویض اختیار به سفرا و خط مشی آنها ، نحوه صدور دستورات ، وضع مالی و مخارج يك سفیر در خارج از کشور، طرز برخورد يك سفیر با شخصیت های خارجی و نیز نظم و امنیت در داخل ایران ، نحوه زیست مردم ، اختلافات طبقاتی ، وضع مالی ایران ، چگونگی اداره گمرکات ، تهیه اسلحه و مهمات برای ارتش و صدها موضوع دیگر بخوبی آشکار می گردد .

۲- از نظر روابط سیاسی ایران با کشورهای فرانسه ، ایتالیا ، خاصه کشور عثمانی و نیز بررسی شورشها و انقلاباتی که در متصرفات این کشور بوقوع پیوسته بود^۲ و آگاهی های زمامداران ما و نحوه برداشت آنها از تحولات مزبور .

۲- از قرن سیزدهم میلادی که ترکان عثمانی توانستند امپراطوری عثمانی را بوجود آورند تا سال ۱۶۸۳ که قوای عثمانی در پای حصار وین از قوای اطریش و لهستان شکست خورد ، این کشور توانست یکی پس از دیگری کشورهای همجوار را تحت سلطه خود قرار دهد .

در سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ میلادی یونان ، صربستان و بلغارستان را متصرف گردید و نیم قرن بعد امپراطوری رم شرقی عملاً در متصرفات عثمانی قرار گرفت و این امر در سال ۱۴۵۳ با تصرف قسطنطنیه عملی شد و کنستانتین نهم امپراطور رم در دفاع شهر جان سپرد . در دوران سلطنت سلطان محمد فاتح و تا سال ۱۴۸۱ میلادی موره و اوبه از جمهوری و نیز منتزع شد و جزو این امپراطوری قرار گرفت و عثمانی توانست بسنی و هرزگوین آزوف و کریمه را متصرف گردد .

تصرف مصر بدست ترکان عثمانی اهمیت زیادی داشت زیرا خلافت فاطمیان را منقرض ساخت و پادشاه عثمانی عنوان خلافت کسب کرد .

بقیه پارقی در صفحه بعد

برای اینکه دو موضوع بالا مورد بررسی قرار گیرند نخست ضروری است که زندگی نظر آقا نویسنده نامه ها تشریح گردد تا با توجه به کرئولوژی زندگی وی بهتر بتوان در مورد این اسناد بررسی نمود .

بقیه باورقی از صفحه قبل

امپراطوری عثمانی در دوران سلطنت سلیمان خان اول معروف به قانونی در داخل و خارج باوج عظمت و اقتدار خود رسید و در سال ۱۵۲۱ بلغراد را گرفت و پنج سال بعد هنگری را متصرف شد و از طرف شرق نیز پس از یک سلسله جنگها قسمت وسیعی از ارمنستان و دو شهر بغداد و بصره را متصرف شد و بکمک ناوگان خویش بر عدن و سواحل جنوبی عربستان تسلط یافت و همچنین توانست قسمت مهمی از شمال آفریقا را در تحت سلطه خود قرار دهد و با این ترتیب امپراطوری وسیعی بوجود آمد که کلیه راههای بازرگانی مدیترانه ، دریای سیاه ، بحر احمرو قسمتی از اقیانوس هند تحت فرمانروائی وی قرار گرفت . از سال ۱۶۸۳ به دلائل زیر این امپراطوری عظیم تجزیه گردید .

الف - دخالتهای دولت های فرانسه ، انگلستان ، روسیه ، آلمان ، ایتالیا در این کشور که هر یک بجهاتی منافی در این منطقه داشتند و برخورد این منافع و رقابتها بایکدیگر بیش از پیش موجبات ضعف این امپراطوری را فراهم میآورد .

ب - ضعف حکومت مرکزی بعلت عدم توجه به اکثر مردم این امپراطوری و تأمین خواسته های آنها ، علت اصلی این امر نیز عدم تربیت صحیح شاهزادگان این امپراطوری بعد از سلیمان خان قانونی میباشد زیرا آنها اکثراً در حرم سرا بسر برده و از اوضاع سیاسی و اجتماعی مردم اطلاع کافی نداشتند .

پ - بی لیاقتی و رشوه خواری دستگاه حاکمه و اعمال خشنونت آمیز لشکریان عثمانی نیز به شورش متصرفات این امپراطوری کمک نمود . این شورشها در آغاز بیشتر رنگ مذهبی داشت و سپس بصورت سیاسی وایدتولوژیک خود نمائی میکرد .

بعد از شورشهایی که در متصرفات امپراطوری عثمانی آغاز شد ، کشورهای تابعه این امپراطوری یکی بعد از دیگری از زیر سلطه عثمانی خارج شدند ، تا آغاز جنگ جهانی اول فرانسه توانست تونس ، الجزیره ، مراکش را متصرف شود و در سوریه و لبنان نفوذ نماید . انگلستان نیز جزایر قبرس و مالت ، مصر و سودان را متصرف شد . ایتالیا ، کشورلیبی و جزایر دودکانز واقع در دریای اژه را اشغال کرد و روسیه قلعه آزوف را تسخیر نمود و بر دریای سیاه مسلط گردید و از طریق بسارابی به عثمانی حمله نمود و توانست حقوق ارضی و مزایای عمده دیگری در این کشور بدست آورد . آلمان هم از نظر اقتصادی و تربیت قوای نظامی عثمانی حداکثر نفوذ را در این امپراطوری کسب کرد .

برای آگاهی بیشتر از نفوذ دولت های بزرگ در امپراطوری عثمانی به کتاب زیر مراجعه شود .

The Middle East in world Affairs by George Lencowski .

نظر آقا که بعدها به یمین السلطنه ملقب شد در سال ۱۲۴۳ هجری قمری در رضائیه متولد گردید. وی برای تحصیل عازم اسلامبول شد و در مدرسه ژوئیت‌های اسلامبول تحصیلات خود را بیایان رساند و سپس به تهران مراجعت نمود و در مدرسه دارالفنون بتدریس پرداخت. در سال ۱۲۷۱ هجری قمری بسمت مترجمی کنسولگری ایران به تفلیس رفت ولی هنوز چند ماهی بیشتر نگذشته بود که تغییر مأموریت یافت و به سن پترزبورگ^۲ پایتخت روسیه اعزام شد، زیرا صدر اعظم ایران میرزا آقاخان نوری^۴ عباسقلی خان سیف‌الملک را بعنوان سفیر ایران در روسیه انتخاب نمود و نظر آقا نیز بعنوان مترجم دوم سفارت تعیین گردید. در سال ۱۲۷۵ که حسنعلی خان گروسی بوزیر - مختاری ایران در فرانسه تعیین شد نظر آقا نیز بسمت مترجمی اول سفارت همراه او به اروپا رفت^۵ در سال ۱۲۸۳ که حسنعلی خان به تهران مراجعت نمود نظر آقا نیز با وی به تهران برگشت و در وزارت امور خارجه بخدمت مشغول شد. بعد از سه سال که از اقامت نظر آقا در تهران گذشت در سال ۱۲۸۶ بجای میرزا یوسف خان مستشارالدوله بسمت وزیر مختار سفارت ایران در فرانسه پسر گزیده شد و به محل مأموریت خویش رفت و سالهای متمادی وزیر مختار ایران در

۳ - لنینگراد کنونی

۴ - برای آگاهی از شرح حال میرزا آقاخان نوری باین منابع رجوع شود .

الف - کتاب صدرالتواریخ تالیف محمدحسن خان اعتمادالسلطنه باهتمام

محمد مشیری

ب - ناسخ‌التواریخ تالیف میرزا محمد تقی لسان‌الملک سپهر

پ - کتاب سیاستگران دوره قاجار بخش مربوط به زندگانی میرزا آقاخان نوری

ت - کتاب منتظم ناصری جلد سوم

ث - تاریخ قاجار نوشته و تسمن ترجمه آذری

ج - حقایق الاخبار ناصری

چ - کتاب میرزا تقی خان امیرکبیر تالیف اقبال آشتیانی

ح - تاریخ اجتماعی و اداری دوره قاجار تالیف عبدالله مستوفی

خ - امیرکبیر و ایران تالیف فریدون آدمیت

د - تاریخ رجال ایران تالیف مهدی باهمداد

ه - منتظم ناصری ص ۲۶۱

پاریس بود. در مورد لقب نظر آقا در هر يك از منابع با اختلاف ذکر نموده اند. در مجموعه منابعی که هم اکنون نامه های نظر آقا در آن درج شده و مورد استفاده نگارنده قرار گرفته است از او بعنوان نظر آقا سرتیپ یاد شده است. علت دادن این عنوان به نظر آقا برای این است که در سال ۱۲۸۶ وی بدریافت نشان سرتیپی نائل میگردد و از آن تاریخ این عنوان نیز بوی اطلاق می شود در کتاب منتظم ناصری نوشته شده که نظر آقا در سال ۱۲۸۶ پس از احضار میرزا یوسف خان مستشار الدوله بجای او شارژ دافر و بدریافت خلعت و نشان شیر و خورشید از درجه سوم سرتیپی با حمایل آن سرافراز گردیده^۶. در المآثر و الآثار ضمن دادن صورت اسامی سازمانها و وزارتخانه ها و سفارتخانه های خارجی وزیر مختار ایران را در فرانسه فقط نظر آقا بدون اینکه لقبی بوی نسبت دهد نوشته است^۷ ولی در منابع دیگر همه جا از او به عنوان نظر آقا یمین السلطنه ذکر نموده اند. توضیحاً باید اظهار شود که لقب یمین السلطنه در سال ۱۳۱۰ هجری قمری بوی داده شده است در کتاب منتخب التواریخ مظفری نوشته شده که نظر آقا بعد از اینکه به سمت وزیر مختار ایران در فرانسه ارتقاء یافت در سال ۱۳۱۰ به لقب یمین السلطنه نیز ملقب شد^۸. در کتاب تاریخ رجال ایران تألیف مهدی بامداد نیز همین مطلب که در سال ۱۳۱۰ نظر آقا ملقب به یمین السلطنه شده درج گردیده است^۹.

نظر آقا تا سال ۱۲۹۰ هجری قمری کاردار سفارت ایران و از آن سال تا سال ۱۳۲۲ هجری قمری بعنوان وزیر مختار ایران در فرانسه انجام وظیفه می نموده است بطور کلی این شخص مدت ۴۶ سال از زندگی خود را با سمتهای معلمی، مترجمی، کارداری و وزیر مختاری سپری نموده است. اکنون نامه های وی به وزیر امور خارجه ایران درج می شود:

۶- منتظم ناصری ص ۳۱۲

۷- المآثر و الآثار ص ۵۰

۸- منتخب التواریخ مظفری ص ۴۴۵

۹- تاریخ رجال ایران تألیف مهدی بامداد ۲۸۹

سواد عریضجاتی است که جناب فخامت
نصاب نظر آقا سرتیپ وزیر مختار وایلچی
مخصوص در ایام مأموریت خود بحضور
حضرت اشرف ارفع امجد مشیرالدوله
میرزا حسین خان وزیر امور خارجه سپهسالار
اعظم دام اقباله العالی عرض کرده است :

عریضجات مورخه ۲۸ شهر رمضان المبارک ۱۲۹۲

نمره ۷۷ مشتمل بر هفت طغرا

خداوند کارا تعلیقه جات رأفت آیات مورخه ۲۷ شهر رجب المرجب
باضمام نامه مبارکه که از جانب سنی الجوانب اعلیه حضرت اقدس همایون
ملوکانه در جواب نامه حضرت مسیحا خصلت ملکوتی مرتبت پاپ شرف صدور
یافته بود در ۲۵ شعبان المعظم واصل و زیارت گردید حسب الامر و موافق
دستور العملی که ضمناً رسیده بود تدارک سفر را فراهم آورده و در ۲۸ همان
ماه برای انجام این خدمت بزرگ عازم روم شدم و یک روز بعد از ورود یعنی
در روز دوشنبه سیم رمضان دو ساعت از ظهر گذشته مقرب الحضرت الخاقانیه
میرزا احمدخان نایب اول را خدمت جناب کاردینال آنتونلی وزیر امور
خارجه فرستاده که ورود خودم را اطلاع بدهد و وقت ملاقات بخواهد جناب
معزی اله میرزا احمدخان را با کمال احترام پذیرفته و وقت ملاقات را در
همان روز در ساعت پنج بعد از ظهر قرارداد داده بودند فدوی نیز در ساعت معینه
بدیدن جناب کاردینال آنتونلی رفته و چنانچه رسم است ترجمه سوادنامه
همایونی را بایشان تبلیغ نموده و پس از بیان مطالب و شرح و بسط مراتب دوستی
و مودت چنانچه در ضمن دستور العمل قید شده بود از ایشان خواهش کردم که

از حضرت پاپ بار حضور بخواهند اولاً از مأموریت فدوی بسیار اظهار دلخوشی و رضامندی و امتنان کردند و بعد گفتند که مراتب مأموریت و اظهارات شما را بعرض میرسانم و یقین بدانید که پاپ شما را با کمال میل و محبت خواهند پذیرفت اما تعیین روز بار حضور بعد از تحصیل جواب از حضور ایشان تحریراً به جناب شما اطلاع خواهم داد پس از این گفتگو قدری از متفرقه باهم گفتگو نموده بمنزل مراجعت نمودم.

دو روز بعد از آن ملاقات از کار دینال آنتونلی مراسله رسید مشعر بر اینکه حضرت پاپ در روز پنجشنبه ششم رمضان نیم ساعت از ظهر گذشته با کمال شوق بجناب شما بار حضور خواهند داد فدوی نیز در همان روز باتفاق میرزا احمدخان نایب اول این سفارت و مسیو اودینه قونسول دولت علیه در بندر هاور که مخصوصاً و محض اعتبار خواسته بودم بروم بیاید بالباسهای رسمی بعمارت واتکان رفته و ده دقیقه پیش از وقت رسیدیم و بمحض ورود چند نفر از عملجات درباری باستقبال آمده و بلا درنگ مسارا به سالار تخت بحضور بردند حضرت پاپ سرپا ایستاده بودند و بقدر سی نفر از کار دینالها در چپ و راست ایستاده بودند بمحض ورود مراسم تعظیم را عمل آورده و تقریر مناسب حالت مأموریت و موافق دستور العمل بیان نمودم و صورت تقریر مزبور را چنانچه بسزبان فرانسه مسوده کرده بودم اینک لفاً انفاذ حضور مینمایم حضرت پاپ در جواب فرمودند از این مأموریت شما بسیار محظوظم و از اظهار مراتب دوستی و مودت که از جانب اعلیحضرت شاهنشاه ایران نسبت بمن شده و خصوصاً از مضمون نامه همایونی کمال خوشوقتی و رضامندی را دارم در خاطر ام است که در ایام مسافرت در فرانکستان مرا فراموش نکرده و تحریراً اظهار تأسف فرموده بودند از اینکه مقدر نشده بود به روم تشریف بیاورند از همه کس من خودم بهتر فهمیدم که اوضاع پولتیکه از تشریف

آوردن مانع بود زیرا که شما خودتان هم میدانید که دولت ایتالیا بامن در امور متفق نیست باری از اعلیحضرت شاهنشاهی نهایت امتنان را دارم که باین قسمتها نسبت بمن اظهار مودت و محبت فرموده اند و مخصوصاً از ایشان تشکر میکنم که مثل شما کاتولیکی که از فرزندان عزیز و محترم کلیسای مقدس حضرت عیسی محسوب میباشید برای تبلیغ فامه و انجام این خدمت مأمور فرموده اند وزیر مختار عزیزم از این حرفهایی که بیان کردید ممنون شدم و پیش از آن هم از مضامین محبت این نامه همایونی زیاده از حد مستفیض شده بودم و از شما خواهش دارم که مراتب دوستی و مودت مرا بمرض برسانید بعد نامه همایونی را تبلیغ نموده و صاحب منصبها را یکی یکی معرفی نموده چنانچه قرار است بعد از دست بوسی از حضور مرخص شده بمنزل مراجعت نمودیم.

يك دو روز بعد از بار حضور حضرت پاپ، باجناب کاردینال الکساندر فرنکی وبا چند نفر دیگر از کاردینالهای معتبر بموجب صوابدید جناب کاردینال آنتونلی دید و بازدید عمل آمد و در آن بین در وقت ملاقات کاردینال فرنکی تعلیقه حضرت اشرف ارفع بند گانعالی را تبلیغ نموده و از مراسم مودت و خلت که نسبت بجناب ایشان اظهار شده بود موافق دستور- العمل برای ایشان بیان نمودم کاردینال معزی اله آدم خیلی خوش اخلاق و مهربان است و از مضمون تعلیقه و اظهارات فدوی نهایت امتنان را حاصل نموده مخصوصاً متوقع شد که مراتب اخلاص و ارادت خود را بمرض بندگان عالی برسانم و عرض بکنم که جناب مسیو کلوزل نیز چگونگی احوالات را بهمان مضمونها نوشته و از توجّهات اولیای دولت ابد مدت علیه اظهار تشکر نموده بود و این حالت موجب رضامندی همه اصحاب دربار و خود حضرت پاپ شده بود اما در باب فقره اذن و اجازه تعمیر کلیسا در دهسات ارومی و

سلماس مخصوصاً خواهش نمود که از برای سهولت امر کاتولیکهای آن دو بلوک عرض و استدعا نمایم که مرحمت فرموده تعلیقه صادر فرمایند تا اینکه جناب مسیو کلوزل و اتباع ایشان بتوانند در هر جائیکه لزوم داشته باشد برای عبادت کاتولیکها کلیسا بنا نمایند و کسی آنها را از این عمل خیر ممانعت ننمایند چون در بنای کلیسا ضرری برای دولت و ملت ایران نمی بینم بایشان وعده کردم که خواهش شما را بعرض حضرت اشرف ارفع بند گنانعالی میرسانم و امیدوارم که این خواهش ایشان را بسمع اجابت قبول فرموده در باب بنای کلیسا تعلیقه بعهده کار گزاران آذربایجان صادر خواهند فرمود که حضرت را در اجرای این عمل خیر ممانعت ننمایند.

در روز ملاقات با جناب کار دینال آنتونلی بعد از تعارفات و صحبت های رسمیه رشته کلام را بر سر نشانها کشانیده گوشزد معزی اله نمودم که از جانب سنی الجوانب اعلی حضرت قدر قدرت اقدس همایونی روحانفداه نشان از درجه اول در باره جناب مسیو کلوزل اعطاء و مرحمت شده است و حالاً خیلی جا دارد که از جانب حضرت پاپ نیز برای حضرت اشرف ارفع بند گنانعالی و چند نفر دیگر مرحمت شود کار دینال معزی اله در جواب گفت که حضرت پاپ در هر وقت خاصه در این مأموریت جناب شما هیچ چیزی را از اولیای دولت علیه مضایقه نداشته و نخواهد داشت اما نشان پاپ از وقتیکه ایجاد شده است الی الیوم بجز اهالی ملت مسیحی باهالی مذهب دیگر داده نشده است و هر گاه مضامین فرامین پاپ را دیده بودید این حرف مرا تصدیق میکردید و الا هر گاه این عذر در میان نبود با کمال خوشحالی و نیت داده میشد و در این باب خیلی اظهار تاسف کرد و گفت الی غیر النهایه متاثر و متاسفم که این خواهش جزئی مثل جناب شما ماموری را نمیتوانم بعمل بیاورم هر گاه اظهار شما دایر بیک مطلب دیگر بود با کمال میل صورت انجام داده

میشد اما در باب نشان موافق قانون مذهبی دست و پای مان بسته است و چنانچه میدانید غیر مقدور و محال است از آنچه موافق قانون شریعت مقرر است تجاوز شود خلاصه از قراریکه معلوم شد و از داخل و خارج اطلاع حاصل شد کاشف بعمل آمد که آنچه کاردینال آنتونلی میگفت همه صحیح بود و تا بحال بجز باهالی ملت مسیحی باهالی مذهب خارجه نشان پاپ داده نشده و بهمین دلایل برای میرزا احمدخان هم نشان نرسید اما حضرت پاپ يك مدال طلا که تصویر خودشان در آن حك است مانند آن مدالهایی که در ایام تاجگذاری اعلیحضرت امپراطور روس بهمه مأمورین خارجه مرحمت شده بود برسم یسادیاری اعطا فرمودند برای فدوی نیز نشان درجه اول سن گرنواز باحمایل و از برای اودینه که او هم کاتولیک است از درجه پنجم نشان عنایت کردند محض اطلاع عرض شد .

بعد از وصول احکام مأموریت به روم اگر چه وجه لازمه در دست نبود و از بی پولی نهایت افسردگی و پریشانی حاصل بود ولی از آنجا که اطاعت امر اولیای دولت ابد مدت علیه را از همه چیز برخوردارم و واجب میدانم با کمال شرمساری و اکراه پناه بمسیو اوپنهایم برده و بهزار التماس و تدبیر معادل شش هزار فرانک از مشارالیه استقراض نموده بقدر دو هزار فرانک از بابت مخارج سفارت پاریس داده و با تتمه تدارک سفر را دیده و باتفاق مقرب الحضرت - الخاقانیه میرزا احمدخان و يك نفر نوکر عازم روم شدیم و موافق اشاره که در باب اعتدال مخارج فرموده بودند نهایت سعی و اهتمام بعمل آمد که حتی المقدور مخارج کم بشود و شأن در جای خود باشد ولله الحمد همانطور هم شد زیرا در راه آهن از اینجا تا روم و همچنین در مراجعت نیز يك کوبه مخصوص ما بود و در روم هم در هتل رد روم که اولین هتل آن شهر است يك منزل خیلی باشکوه اما از حیث قیمت بسیار مناسب گرفته جا بجا شدیم و

در ایام توقف يك كالسكه دو اسبه و يك نفر كالسكچی و يك نفر واله دپیه همیشه حاضر خدمت بود و در همه جا در زیر سایه قبله عالم در کمال شکوه و جلال رفتار شده و خرج و مخارج این سفر چنانچه در سیاهه علیجده قلم بقلم نوشته شده است بیش از سه هزار و چهار صد و شصت و هشت فرانك و پنجاه و پنج سانتیم نشده است و یقین بدانند که هر گاه کسی دیگر بجای فدوی بود دو مقابل خرج میکرد و آن جلوه را نمی داشت اما از حق نباید گذشت که کمی خرج این سفر نسبت به هنر فدوی نیست بلکه اقتضای فصل و کمی مردم در روم باعث شد که مخارج بآنطور کم بشود و انشاء اله موافق سلیقه حضرت اشرف ارفع خواهد شد استدعا دارم که چنانچه وعده فرموده اند عوض آنرا و همچنین دو بیست و بیست و هشت تومان سال گذشته سه هزار تومان سنواتی هم برسد و از دست طلبکارها آزاد بشوم و با هر چایار از روی اضطراب و اضطراب لا بد و ناچار بشوم این قدر در دسربدم و از جانب حضرت اشرف امجد بندگان عالی بهمین سبب مورد ملامت و مذمت بشوم .

چهار روز بعد از ورود به روم يك تلگرامی عرض کرده بودم مضمون آن از این قرار بود (بحمداله وارد روم شدم بحضور پاپ رسیدم بسیار اظهار تلطف فرمودند بعد از هشت روز دیگر به پاریس مراجعت خواهم کرد و شرح احوال را از آنجا مفصلاً بعرض خواهم رسانید مورخه ۷ ماه او کتوبر سنه ۱۸۷۵) البته این تلگرام بحضور مبارك رسیده و از عزم فدوی به روم مستحضر شده اند محض اطلاع سواد تلگرام مزبور عرض شد .

در این ایام اوضاع مالیه دولت عثمانیه عجب مختل شده است اگر چه تازگی ندارد اما حالا دیگر خود آن دولت اظهار افلاس نموده و بهمه جا اطلاع داده است که در باب استقراض هایی که کرده است بعد از این نصف منفعت

آنرا نقد میدهند و در باب نصف دیگر نوشته میدهد که بعد از پنج سال دیگر کارسازی نماید این شرط را نیز قید کرده است که هر گاه بعد از انقضای مدت پنج سال مقدور نشد وجه آن نوشتجات را کارسازی نماید آنوقت يك قرار دیگر در آن باب خواهد گذارد. اهالی فرنگستان از كوچك و بزرگ از این حالت دولت عثمانیه زیاده از حد منزجر شده اند و اکثر دول، دولت عثمانیه را ملامت میکنند و کاغذ هم نوشته اند تا اینکه قرار درستی در آن باب گذارده شود اما اینها حرف است آنمفلس فی اماناله در روزنامه هاتفصیلها در ضرب دولت عثمانیه نوشته اند يك چند فصل از آنها قیچی نموده و اینک لفاً میفرستم تا بمطالعه حضرت اشرف امجد برسد و از ملاحظه آنها لذت ببرند اگر چه در این روزها در باب شورش ولایت هر سگ که بزبان فرانسه هرزگوس میگویند چیزی نمی نویسند اما از قراریکه مذکور میشود هنوز هم رفع نشده است و شورشیان با اظهار حیات کرده و میکنند و بالشکر دولت عثمانیه در زد و خورد میباشند تا خدا چه خواهد.

ترجمه کتبخانه موزه ملی ایران

عریضه مورخه ۱۲ شهر شوال المکرم ۱۲۹۲

نمره ۷۸ مشتمل يك طغرا

خداوند گارا یکی از دوستان که خیرخواه دولت و ملت ایران است و پیوسته در صدد جستجوی يك وسیله است که خدمتی بدولت علیه نماید چند روز قبل بر این باین سفارتخانه آمده اظهار داشت که از قراریکه شنیده ام زمین بایر در ممالک محروسه زیاد است و بواسطه بی آبی لم یزرع مانده است هر گاه از اولیای دولت اجازه برسد حاضر م با پول زیاد و به اعانت مهندسین قابل بایران بروم و بندهای قدیم را تعمیر نموده و بندهای جدید در هر جائیکه مناسب است از نو بسازم و حتی آب نهرهای بزرگ را بر گردانم و بآن زمین های لم یزرع آورده در اندک مدتی همه زمین های بایر را با حاصل آورده آباد نمایم.

بر آوردی که از برای مخارج این عمل شده است چهل الی پنجاه ملیون فرانک است که معادل هشت الی ده کرویر تومان رایج ایران باشد. بمحض اینکه بموجب فرمان همایون اجازه ساختن بندها برسد فی الفور وبدون فوت يك دقیقه اسباب این کار را بنحوی فراهم آورده که در مدت دو سال تمام باتمام میرسانم و شرط این کار این است که اداره این عمل آب در مدت پنجاه سال در دست من باشد. در مدت ده سال منافع هر چه از آبها حاصل بشود با من باشد اما بعد از انقضای مدت ده سال تمهد میکنم و نوشته میدهم که ربع منافع آنها عاید خزانه عامره بشود و این شرط را هم می بندم که بعد از پنجاه سال این بندهائی که من ساخته ام همه بدون عوض مال دولت بشود. بنظر می آید که کار بهتر از این نمی شود اولاً خیر و منفعت دولت در این است که خودش اقدام باین عمل خیر نماید و معلوم است چنین کار متضمن فواید زیاد است و باعث آبادی خواهد شد هر گاه خدا نخواسته اولیای دولت باین صرافت نباشند و با اینکه مقدور نباشد که اسباب آنرا فراهم بیاورند در این صورت صلاح امر در این است که این جور اشخاص را بصرافت طبع خود میخوانند اقدام باین کار نمایند تشویق نموده و آنها را بایران راه داده مشغول انجام این عمل خیر باشند. این موقعها را نباید از دست داد و تا موقع از دست نرفته است اسباب آبادی را باید فراهم آورد والا کار ایران از پیش نمی رود از قراریکه می شنوم پول خیلی کم یاب شده است و مالیه ایران روز بروز روبه تنزل است و یقین بعد از چند سال دیگر کمتر هم خواهد شد اما در صورتیکه عمل زراعت و فلاح و وسعت بهم برساند و صنعت هم بواسطه تشویق و اعانت دولت ترقی نماید وجوهات مالیه نیز روز بروز در ترقی خواهد بود خلاصه در این باب تکلیف این بود که راپورت مفصلی عرض کنم اما فرصت نشد اصل مطلب همان است که عرض شد هر گاه مقرر شود راپورت مفصلی هم نوشته خواهد شد که محاسن این عمل را بهتر شرح و بسط بدهم و منتظر جوابم که از آن قرار رفتار و عمل شود.

مورخه ۱۲ شوال ۱۲۹۲

عریضجات مورخه ۲۶ شهر شوال ۱۲۹۲

نمره ۷۹ مشتمل بر شش طغرا

خداوند گارا تعلیقه جات مورخ دوازدهم شهر رمضان المبارک که بسرافرازی این کمترین فدوی عز صدور یافته بود در هفته گذشته شرف وصول ارزانی داشت از مضامین آنها خاصه از زیارت سواد دستخط جهان مطاع که بافتخار حضرت اشرف ارفع بندگان عالی شرف صدور یافته و همچنین از اعطای شمشیر مرصعی که از فرط توجه خسروانه در میدان عرض لشکر بآن خداوند کاری عنایت و مرحمت شده بود نهایت افتخار و سربلندی حاصل شد و خداوند را شکر کردم که زحمات این چند ساله را بی اجر و بی عوض نگذاشته اند و امیدوارم که من بعد هم قدر خدمات و مراتب غیرت و اهتمامات حضرت اشرف بندگان عالی در پیشرفت امور مملکتی و لشگری پیش از پیش جلوه گر گشته و در ظل عواطف و مراحم ملوکانه باعث حصول افتخارهایی جدید گردد.

در ضمن همان تعلیقات اشاره فرموده بودند که اراده علیه اقدس همایون اعلیه حضرت قدر قدرت شاهنشاهی روحنا فداه چنین علاقه گرفته است که قدری از تفنگهای جدید موسوم به هانری مارتلینی با سرنیزه از برای سرباز و قدری هم بی سرنیزه کوتاه تر از سرنیزه دار برای سوار ابتیاع شود بمحض وصول تعلیقه مزبور بچند جا کاغذ نوشته و در باب قیمت تفنگهای مزبور و فشنک آن اطلاع خواستم از قراریکه جواب رسید معلوم شد که قیمت تفنگ هانری مارتلینی با سرنیزه سبک قدیم نود و هشت فرانک و پنجاه سانتیم اما همان تفنگ با سرنیزه شمشیری بیکصد و هشت فرانک و قیمت تفنگ هانری مارتلینی بی سرنیزه برای سوار نظام نود و دو فرانک است فشنک هم

فلزی است و هر هزاری را از یکصد و بیست و هشت فرانك کمتر نمیدهند در باب وجه قیمت هم باید نقد و در پاریس برسد دیگر اختیار با اولیای دولت است .

بعد از وصول تعلیقات دوازدهم شهر رمضان حسب الامر بمقام تحقیق برآمده که دولت انگلیس بسلطان زنجبیار^۱ کشتی داده و یا اینکه تمهد کرده است کشتی باو بدهد یا خیر و از قراریکه کاشف بعمل آمد معلوم شد که چنانچه در ضمن عرایض معروضه ۲۶ شهر جمادی الاخری معروض شده بود این حرف کشتی که میگفتند دولت انگلیس وعده کرده است باو بدهد شهرتی بود باین معنی که دولت انگلیس باو کشتی نداده و وعده دادن کشتی را باو نکرده است و این اطلاعات را یکی اردوستان فدوی که از همه جا اطلاع دارد به فدوی داد و همچنین شخص مزبور میگفت که سلطان زنجبیار از دولت انگلیس خواهش کرده بود که یک کشتی بجهت سواری او از اروپا به جزیره زنجبیار باو بدهند ولی دولت انگلیس آنرا هم از او مضایقه کرده بود چون واجب بود عرض شد .

موافق فصل هفتم عهدنامه منعقد فیما بین دولتین علیتین ایران و فرانسه مقرر است که بجهت حمایت اتباع و تقویت امور تجارت و فراهم آوردن اسباب حصول معاشرت از طرفین سه قنسول برقرار گردد و محل اقامت آنها در فصل مزبور معین و مشخص شده است علاوه بر آن جناب وزیر فواید تعیین دو قنسول دیگر را برای طرفین بموجب اجازه نامه که از وزارت امور خارجه در سنه ۱۲۷۶ و بعدها تحصیل نموده برقرار کرده است و حالا از قرار فصل

هفتم عهدنامه مزبور و نوشتجات جناب وزیر فواید که با وزارت امور خارجه فرانسه ردوبدل شده است دولت علیه در ممالک فرانسه حق تعیین پنج نفر قنسول را دارد و دولت فرانسه نیز همان حق را در خاک ممالک محروسه بهم رسانیده است و بنابراین احوال الان بالفعل پنج نفر قنسول از جانب دولت علیه به توسط جناب وزیر فواید و مقرب الخاقان میرزا یوسف خان مستشار و این فدوی در پاریس و در مارسیل و در بوردو و در ایالات سن انفریور و در نیس معین و مشخص اند اما بجهت مراد و آمد و رفت تجار ایران لازم شده است که یک نفر قنسول دیگر در شهر لیون منصوب شود که بکار تجار رسیدگی نماید و نگذارد نسبت بآنها تعدی و دست درازی شود چنانکه در حق آقا رحیم برادر خیره الحاج حاجی محمد حسن تجار اصفهانی شده بود و در حقیقت زیادی قنسول برای دولت بجز منفعت ضرر ندارد دولت عثمانیه بقدر پنجاه نفر قنسول و و بیس قنسول در خاک فرانسه دارد و هر گاه دولت علیه نیز هفت و هشت نفر قنسول داشته باشد تفاوت به احوال ما نخواهد کرد و بجز نیک نامی و افتخار خسارتی برای دولت ندارد در این صورت هر قدر عدد قنسولها زیاد بشود همانقدر اسباب سهولت و تسریع تجارت فراهم تر خواهد شد بالجمله مقصود این است که التفات فرموده اجازه مرحمت فرمایند که یک نفر قنسول برای پیشرفت امور تجارت در لیون مشخص نمایند و حق یک قنسول دیگر را برای فرانسه در ایران بنا گذارند و این شبهه نیز هست که دولت فرانسه هر گز این حق خود را در ایران مجری نخواهد داشت و دولت علیه بواسطه تعیین یک قنسول در لیون کار تجار ایران را سهولت خواهد داد استدعا دارم جواب این فقره را مرحمت کرده زود مرقوم فرمایند تا اینکه تکلیف فدوی در این باب مشخص گردد.

چهار و پنج روز قبل بر این تلگراف نامه مورخ ۱۶ ماه نوامبر رسید
مضمون آن از این قرار بود: (دو هزار تومان از بابت سنواتی عالیجاه باباپیک

کار سازی شد) این خبر مایه مسرت فدوی و طلبکارها گردید در حقیقت فدوی را زنده کرده بودند و انشاءاله هر وقت این وجه باینجا رسید قدری آسوده خواهم شد و کمافی السابق مشغول دعا گوئی از دیاد عمر و دوام دولت و شوکت حضرت اشرف ارفع بندگانه عالی بوده و خواهم بود .

مسیو شوالیه پل منکاجی که یکی از نایب ایشک آقاسی باشی حضرت پاپ و رئیس روزنامه الدیوبین سالواتور است تفصیل پذیرائی فدوی را در آن روزنامه نوشته و برای فدوی فرستاده و خواهش کرده بود که دو نسخه از آن روزنامه بحضور اولیاء دولت علیه بفرستم آدم خدمتگذاری است و در ایام توقف فدوی در روم از همه بابت خدمتگذاری کرده و خود را مستحق التفات اولیاء دولت نموده است هر گاه يك نشانی از درجه پنجم باو عنایت شود باعث افتخار او و خوشنودی پاپ خواهد شد دو نسخه روزنامه مشارالیه را اینک لفاً فرستادم و استدعا دارم التفات خود را در حق مشارالیه دریغ نفرمایند ۲۶ شوال ۱۲۹۲ .

عریضجات مورخه ۲ شهر ذیحجه الحرام ۱۲۹۲

نمره ۸۰ مشتمل به چهار طغرا

خداوند گارا تلگرافنامه مورخه ۱۶ ماه دسامبر که باین مضمون مرقوم شده بود زیارت شد : (مدتی است از شما خبر نرسیده است نه بواسطه چاپار و نه بموجب تلگراف و حال اینکه میبایستی راپورت های شما به تواتر برسند و مرا از احوالات همه جا خصوصاً از شورش هر سگ مستحضر تر نماید چون مخابره تلگرافی در خاک عثمانی ممنوع شده است لهذا لازم است که همه اطلاعات را شما بمن برسانید میگویند که مرارده فیما بین دولت فرانسه و دولت عثمانیه مقطوع گشته است این خبر حقیقت دارد یانه و سبب آن چیست) از

وصول این تلگرام هر قدر تصور فرمایند دل شکسته و سرفکننده شدم و باوصف راپورتها و اخبار متعدد که باهر چاپار در باب شورش هر سگ و سایر احوالات فرستاده ام هر چه فکر و خیال کردم که چرا باید باین مضمون تلگراف برسد عقم بجائی نرسید خلاصه فدوی در اخبار نویسی هرگز کوتاهی نکرده و نخواهد کرد و هر گاه امر مهمی واقع شود آنرا نیز با وجود بی پولی بواسطه تلگراف بعرض رسانیده و خواهد رسانید دیگر چه خاک بر سر کنند در جواب تلگراف نامه مزبور باین مضمون تلگرام عرض کردم: (شورش هر سگ کمافی السابق برقرار است مراد دولت فرانسه با دولت عثمانیه در کمال خوبی است تنظیمات شرعی مصر از جانب دولت فرانسه تصدیق شد تفسیر با چاپار فرستاده شده و خواهد شد) علاوه بر این اخبار خبری دیگر نبود که بعرض برسانم حالاهم که دویم شهر ذی حجة الحرام است بجز مسئله مشرق زمین که بواسطه اغتشاش هر سگ بمیان آمده و نقل مجالس و محل مضمون نویسی روزنامه نویسان شده است خبر تازه واقع نشده که اهمیت داشته واجب عرض باشد و چون در باب مسئله مشرق نیز آراء مختلف است همین قدر عرض میشود که ارباب پولتیک معتقد بر این نیستند که این مسئله باعث جنگ دول متجانبه فرنگستان بشود لرد دربی در آن باب دو تقریر کرده است و تقریر مشاور الیه در روزنامه مموریال دیپلماتیک که اینک لفاً انفاذ میشود نوشته شده است که دو تقریر را بامداد سرخ نشان کرده اند بعد از ملاحظه معلوم خواهند فرمود که از این مسئله بوی جنگ نمی آید اما دور نیست و بلکه یقین است که ولایت هر سگ و بوسن و سربیی و سایر ولایات افلاق و بغداد از تحت حکومت دولت عثمانیه خارج و در میان خود مستقل بشوند بالجمله کاروبار دولت عثمانیه خیلی مختل شده روز بروز مغشوش تر خواهد شد جای هزار افسوس است که دولت علیه این فرصت را غنیمت نشمارد و خرده حسابی که با آن دولت دارد، در چنین موقعی که عرصه برای او از همه طرف تنگ شده است نگذارند اما برای دولت علیه اسباب لازم است هر گاه همت داشته باشد

تدارك این کار را فراهم بیاورد و استعداد لازمه را تهیه کند میتواند حرف خود را از پیش ببرد و بیش از این متحمل ادعاهای بی معنی و بی مأخذ دولت عثمانیه نشود آقاچنانچه عرض میکنم برای پیشرفت این کار اسباب و اسلحه یعنی توپ و تفنگ لازم است و یقین بدانند که هر چه در این باب خرج بشود عوضش از دولت عثمانیه يك برده برای دولت علیه عاید خواهد شد بعضی تفصیلهای در باب اوضاع شورش هر سگ در روزنامهها نوشته اند هر چه قابل عرض بود قیچی کرده و اینك برای مزید اطلاع در لف عرایض امروز انفاذ مینمایم.

يك مسئله دیگر که در این چند روز طرح شده است فقره یکصد و نود هزارا کیسین نهر شویش^۱ است که سهم خدیو بود و به دولت انگلیس بیکصد میلیون فرانك فروخت در بدو حال این معامله باعث کدورت دولت فرانسه و سایر دول فرنگستان گردید شهرت دادند که دولت انگلیس بواسطه این معامله اقتدار کلی در آن صفحات خواهد رسانید و همه کس از این حسالت و ا همه بهم رسانید و در همین وقت شهرت دادند که دولت پروس نیز بصرافت تصرف هولانند^۲ افتاده است و میگفتند پرنس غر جاکوف از جانب دولت متبوعه خود مأمور برلن شده که بهر طور است دولت پروس را از آن صرافت بیندازد بدولت روس و بدولت نمسه نسبت میدادند که هر يك از آنها خیال دارد يك قسمت خماك عثمانی را متصرف بشود اما اینها همه حرف مفت و بی مأخذ بود علی الحساب هیچ يك از آن اخبار صحت بهم نرسانیده است تا بهار بیاید آنوقت هر چه شدنی است بروز خواهد کرد اما از قراری که معلوم میشود و همه کس در تهیه و تدارك است بخصوصه دولت انگلیس در اوضاع لشکری از همه دول عقب بود و بفکر و بصرافت ازدیاد عدد لشکر و تربیت چريك و غیره افتاده و خود را حاضر و مهمیای حوادث ایام آینده مینماید

۱- کانال سوئز ۲- هلند

بر دولت علیه نیز لازم است که این احتیاط را داشته در تدارك و تهیه باشد از قراریکه مذکور است خدیو سایار دفونداسیون یعنی قسمت و سهمی که در بنای نهرشویش داشته است آنرا هم میفروشد و دولت انگلیس خریدار است و این سهم را نیز بیکصد ملیون فرانك میخرد حالا دیگر بواسطه معامله اول چشم و گوش مردم پر شده و در این باب چیزی نمیکوبند چون واجب بود عرض شد.

از بیست و پنج روز متجاوز است که صادق پاشا سفیر کبیر جدید دولت عثمانیه وارد پاریس شده بود و چهار روز قبل بر این پذیرفته شد بعضی میگفتند ناخوش بود و بواسطه نقاهت مزاج پذیرائی ایشان بعهده تعویق افتاده بعضی دیگر مذکور میداشتند که تأخیر در پذیرائی بجهت عمل استقراض بود که دولت فرانسه میخواست بفهماند که در آن بساب از دولت عثمانیه راضی نیست اما از قراریکه خودم فهمیدم صادق پاشا بعد از ورود به پاریس ناساز بود و بجهت همین تکسر مزاج مقدور نشد زودتر از ملاقات جناب مارشال مک ماهون بهره مند بشود تفصیل پذیرائی و تقریر صادق پاشا و جواب مارشال را در روزنامه رسمی نوشته بودند و اینک لفاً انفاذ حضور مینمایم.

چهار روز قبل بر این تلگرامی از والده معظمه رسیده از مضمون آن و از مضامین نوشتجاتیکه در این چند روز از ارومی رسیده است معلوم میشود که عالیجاه جبرئیل خان بنای تعدی را نسبت بخانواده و املاک ما گذاشته تلگراف والده را بعینه اینک انفاذ حضور مینمایم تا معلوم بشود که اضطراب و اضطرار بچه درجه بوده است که مخصوصاً از ارومی بدارالسلطنه تبریز آدم فرستاده اند که این تلگراف را برای فدوی برساند در همان روز وصول تلگراف نامه مزبور فدوی تلگرامی بحضور حضرت اشرف امجد معروض

داشتم دیگر نمی دانم بفکر رفع تعدیات جبرئیل خان افتاده اند یا خیر باری هر گاه بنا بر این باشد که مثل جبرئیل خان آدمی بما تعدی نماید مرگ از این زندگانی بهتر است اصل بنای اذیت او در سرقریه کولن بر خواسته است این ده خالصه است و مرحوم برزوخان آنرا از دیوان اعلی بیکصد تومان اجاره کرده بود و بعد از وفات در دست عیال و صفار آن مرحوم مانده و اجاره کمافی السابق بدیوان میرسید جبرئیل خان خواسته بود مداخلگی از آن ده بکنند اما از خانه ما اعتناء بحرف او نکرده بودند حالا باین واسطه مدعی برپا کرده است که آن ده را از دست بازماندگان برزوخان بگیرد و دوسه مرتبه بعرض شکایت تبریز آدم رفته است آخر الامر حق بما داده اند بعد از آنکه جبرئیل خان دیده است که در سر آن ده نمیتواند بما تعدی کند بصرافت این افتاده است که فراش بخانه و بسراملاک ما بفرستد و هر روز بیک بهانه والده معظمه را آزار و اذیت نماید خلاصه والده خیلی مأیوس است و صریحاً مینویسد که بالفرض تو وزیر مختاری و اولیای دولت کمال التفات و مرحمت را در حق تو دارند بعد از آنکه مثل جبرئیل خان آدمی که پسری مقرب جان باشد اینطور ما را اذیت بکنند چه بهره از منصب تو بما میرسند خلاصه این است حالت ما در ارومی دیگر رفع و رجوع آن بسته بمرحمت حضرت اشرف ارفع است یک فقره دیگر در تلگرام والده هست و آنهم در باب مقرری برزوخان است که حضرت اشرف ارفع وعده فرموده اند در حق اولاد او برقرار بشود اختیار آنهم باینندگان عالی است هر طور صلاح بدانند همان صواب است زیاده چه جسارت است . مورخه ۲ شهر ذی حجه الحرام ۱۲۹۲

عریضجات مورخه ۱۶ ذی حجه ۱۲۹۲

نمره ۸۱ مشتمل بر سه طغرا

خداوند گارا در روز شنبه اول ماه ژانویه سنه ۱۸۷۶ که اول سال نو کاتولیکها است چنانچه رسم است همه مأمورین خارجه و وزراء و سایر

اعیان و کار گزاران دولت فرانسه دعوت شده بودند که با لباس رسمی بعمارت الیزه رفته مراسم تهنیت را بجناب مارشال مکماهون بعمل بیاورند فدوی نیز باتفاق مقرب الحضرت الخاقانیه میرزا احمدخان در ساعت دو بعد از ظهر در عمارت مزبور با سایر مأمورین خارجه حاضر شده و مراسم تبریک سال نو را موافق رسوم متداوله معمول داشته و بعد بسفارت خانه مراجعت نمودیم. در یوم دوشنبه ۱۰ همین ماه زانویه که دوازدهم ذی حجه الحرام بوده باشد جناب صادق پاشا موافق اعلامی که کرده بودند و موافق رسوم مقررہ کوردیپلماتیک و اعیان دولت فرانسه را در سفارت کبری پذیرفته فدوی نیز باتفاق میرزا احمدخان بمجلس پذیرائی رفته بودیم صادق پاشا بمحض ورود بعزم ملاقات تا دم در تالار پیش آمده و دست فدوی را گرفته خیلی اظهار دوستی و مودت نمود اما جمعیت زیادی نیامده بود از قراریکه معلوم میشود حالاها دیگر چندان اعتنائی بدولت و سفارت عثمانیه ندارند خود صادق پاشا آدم خیلی زرنک و هوشیار و باعقل و فراست است تا بینیم در این مسئله استعراض چه تدبیری بکار خواهد برد که اسم و شأن دولت خود را که روز بروز روبه تنزل است بالا ببرد آقا این کار بسیار کار مشکلی است و یقین دارم که هر گاه بجای صادق پاشا افلاطون هم باشد جاره بدرد دولت عثمانیه نمی تواند بکند زیرا که کار و عمل استعراض بحدی مختل و مغشوش است که دیگر بهیچوجه من الوجوه اصلاح پذیر نیست. شورش هرسک هم کما فی السابق برقرار است و هنوز دفع نشده است و اگر چه در این روزها بجهت زمستان زد و خوردی در میان آنها و عسا کر عثمانیه واقع نشده است ولی از قراریکه مذکور میشود در بهار آینده هنگامه دوباره برپا خواهد شد در روزنامه ها مذکور است که کنت اندرش وزیر امور خارجه دولت نمسه تفصیلی در باب تنظیمات و اصلاح عمل صفحات سربی و بوسن و هرسک نوشته و بتصدیق دولت پروس و روس بدولت عثمانیه تکلیف او را رد کرده و خواهش نموده است که بکارهای داخله مداخله نمایند و این فقره را نیز شهرت میدهند که سواد آن تنظیم نامه بدولت

فرانسه و انگلیس و ایتالیا نیز تبلیغ شده است اما هنوز جوابی از این سه دولت صادر نشده است خلاصه این فقره تنظیم نامه جناب کنت اندرش هنوز محقق و معلوم هم نیست بچه مضمون نوشته شده است انشاءاله هر وقت بروز کرد بعرض اولیاء دولت علیه خواهم رسانید.

مسیو تیسرون تاریخ نویس است سر گذشت بعضی از سلاطین و نجیبای فرانکستان را نوشته است و در کتابهای متعدد داده چاپ زده اند يك تفصیلی هم در مدح ذات مبارك اعلي حضرت اقدس همایون شاهنشاهی روحنا فداء و ترقیاتی که از بدو جلوس مبارك الی الیوم بظهور رسیده است یکی یکی نوشته و باین سفارت آورده و خواهش نمود که بنظر انور برسد و در صورتیکه مقبول خاطر همایونی افتاد بدهند در جزو کتابهای خود چاپ بزنند و انتشار بدهند مسیو تیسرون این اطلاعات را از يك کتابچه فدوی که در بدو ورود سفارت جناب وزیر فواید نوشته بود تحصیل نموده است هر گاه کم و زیاد داشته باشد اصلاح آن آسان است و در همانجا تصحیح فرمایند چون در این اوقات چنانچه باطلاع حضرت اشرف ارفع بند گانعالی رسیده است چیزهای غیر مناسب در باب سفر نامه شاهی نوشته بودند لهذا انتشار این فصل را بصلاح نزدیک می بینم دیگر اختیار با اولیاء دولت است اما در هر صورت استدعا دارم این فصل را بعد از ملاحظه قدغن فرموده باز دوباره برای این سفارت پس بفرستند و این را نیز لازم میدانم عرض بکنم که در مقام قبول لازم است به مسیو تیسرون نشان از درجه پنجم مرحمت شود البته این التفات را در حق چنین آدم خیر خواه که در حقیقت زحمت کشیده است مضایقه نخواهند فرمود.

بعضی تفصیلهادر باب مسئله مشرق زمین یعنی دولت عثمانیه در روزنامه های اینجا نوشته و می نویسند هر چه که قابل ملاحظه است از روزنامه های

مزبور قیچی کرده و اینک لفا انفاذ حضور میشود يك تفصیلی هم در باب اصلاح عمل چاپارخانه‌های ایران در روزنامه رسمی اینجا نوشته شده بود آنرا نیز بریده و در جزء سایر پارچهای روزنامه‌ها در جوف همین پاکت فرستادم که بلحاظ شریف حضرت اشرف ارفع بند گانعالی برسد جناب ناظم‌الملک از يك هفته متجاوز است بیاریس تشریف آورده و در گراند هتل منزل کرده است در همین دوسه روز دوباره مراجعت بلندن خواهد کرد زیاده بر این چیزی که قابل باشد نبود .

۱۶ شهر ذی حجة الحرام ۱۲۹۲

عریضجات مورخه ۱۵ محرم ۱۲۹۳

نمره ۸۲ مشتمل بر چهار طغرا

خداوند گارا دیشب در وزارت جنگ بشام موعود بودم جناب جنرال دسسه وزیر جنگ در بین صحبت اظهار داشت که تفنگ تازه اختراع شده است و چون رسم است از برای همه سلاطین باید تقدیم شود داده‌ام مخصوصاً برای اعلیحضرت شاهنشاهی در نهایت پاکیزگی یک قبضه از آن تفنگها تمام نمایند و همین که با تمام رسید هر گاه اذن بدهید خدمت شما میفرستم و خواهش میکنم که با اولین وسیله انفاذ دارالخلافه نمائید که تقدیم حضور مبارک شود فدوی در جواب گفتم با کمال خوشحالی خواهش جناب شما را قبول میکنم و هر وقت تفنگ مزبور حاضر شد بمقصد میرسانم از قراریکه مذکور داشت این تفنگ از تفنگ شاسپو بمراتب بهتر و مرغوبتر است و از همه بابت بتفنگ شاسپو ترجیح دارد و حالا شاسپو را ترك میکنند و این تفنگ جدید متداول خواهد شد و در جمیع کارخانجات فرانسه از این تفنگ جدید برای قشون فرانسه میسازند انشاءاله همین که رسید میفرستم و بعد از رسیدن مراتب امتیازات آنرا در آنجا ملاحظه خواهند فرمود

مسیو استورل مهندس مشهور نقشه عمارت کشیده و بتوسط وزیر جنگ نزد فدوی فرستاده بود نقشه او را نیز با تفنگ مزبور میفرستم و استدعا دارم برای اونیز نشان اذدرجه چهارم مرحمت فرمایند .

☆☆☆

جناب جنرال دسه وزیر جنگ فرانسه از جمیع دول اروپا و حتی از دولت عثمانیه نشان از درجه اول دارد چند ماه قبل برای فدوی بتوسط مقرب الخاقان برای مسیو طولوزان حکیم باشی برای جناب معزی اله اذدرجه اول و همچنین برای مسیو فلوری اذدرجه سیم و از برای مسیو دو که سرایدار باشی عمارت بوربون از درجه پنجم نشان استدعا کرده بودم تا بحال جواب نرسیده است و حال اینکه اعطای نشان برای چنین اشخاص خیلی مناسب و بجا است جناب دوک دکاز قریب سه سال است وزیر امور خارجه است و در این مدت از جانب همه دول (الا از جانب دولت علیه) نشان برای ایشان عنایت شده است و بهمین جهت او را قدری سرد می بینم دولت علیه بهمه نشان مرحمت میفرمایند نشان دوک دکاز از همه واجب تر است در این صورت استدعا میکنم که نشان اذدرجه اول در حق جناب معزی اله نیز اعطا شود که خیلی بجا خواهد بود يك نفر از نایب های وزارت امور خارجه یعنی مارکی دبووار برادر زاده کنت دربرسه در حین مسافرت در فرنگستان شرفیاب حضور شده و کتابی از تصنیفات خود را پیشکش حضور مبارک نموده و مقبول خاطر خطیر همایونی گردیده و بهمین واسطه خود را مستحق عنایات شاهانه می داند و در واقع باید نشان از درجه سیم برای او نیز مرحمت شود يك نفر دیگر که مسیو کولیه است و از صاحب منصبهای وزارت علوم محسوب میشود موزیکی تصنیف کرده و در حین توقف موکب همایون در پاریس بتوسط کومانندان فاوور پیشکش حضور مبارک نموده و وعده عنایت نشان در حق مشارالیه شده است هر گاه برای اونیز از درجه پنجم نشان مرحمت شود

خیلی بجا است اسامی این اشخاص را در صفحه علیحده نوشته و اینك لفاً انفاذ میدارم و استدعا دارم که این استدعای فدوی را در حق حضرات قبول فرموده و راضی نشوند که در میان مأمورین و همسرها فقط فدوی سرافکننده بماند هر گاه التفات میکردند چهارپنج فرمان که جای اسم آنها سفید باشد مرحمت میفرمودند آنهم خیلی بجا میشد زیرا که روزنامه نویسهها خیلی بد زبان هستند و زبان آنها را نمی توان برید مگر بپول و نشان. قوه پول دادن را که نداریم اما چون زبان آنها را بانشان هم می توان محکم بست اقلان نشان را از آنها نباید مضایقه کرد دیگر اختیار با حضرت اشرف ارفع بند گانعالی است مارکی دبووا و مسمیو کولیه هر دو در باب مطلب خود کاغذی بفدوی نوشته اند کاغذ هر دو را اینك برای مزید اطلاع لفاً میفرستم.

در باب امورات پولیتکیه تازه که قابل عرض باشد واقع نشده است آن تنظیم نامه کنت اندرش که نقل مجالس شده بود آخر الامر در روزنامهها منتشر شد خیلی مفصل است و در روزنامه مموریال دیپلماتیک این هفته بعینه منتقل و چاپ زده اند با مداد سرخ نشان کرده ام که زودتر بنظر عالی برسد بعضی تفصیلات دیگر در باب هرسک و امورات دولت عثمانیه در روزنامهها نوشته و می نویسند هر کدام که قابل ملاحظه بود از روزنامهها بریده و اینك در لف عرایض امروز انفاذ میدارم در فرانسه از مدت بیست روز [پیش] مشغول انتخاب سناتورها بودند و حالا یعنی در یک هفته دیگر و کلای ملت منتخب خواهند شد تا بحال طرف جمهوری غالب بوده است و گویا تا چهار پنج سال دیگر کار خود را از پیش ببرد اما بعد از آن مدت که شرح جمهوری را از سردولت فرانسه رفع خواهد کرد آن معلوم نیست بعضی میگویند اولاد سلاطین قدیم فرانسه پادشاه خواهند بود اما ظن غالب این است که طولی نخواهد کشید که پسر ناپلئون سیم تاج امپراطوری را بر سر خواهد نهاد.

* * *

تنظیم نامه کنت اندرش نیز از قراریکه در روزنامه ها می نویسند از جانب دولت عثمانیه قبول شده است اصل فصل روزنامه که قبولی دولت عثمانیه را در آنجا نوشته اند اینک لغاً انفاذ میشود .

* * *

اسامی اشخاصیکه برای آنها نشان استدعا شده است از این قرار است:
جناب جنرال دسه وزیر جنگ - از درجه اول ، جناب دوک دکازوزیر امور خارجه - از درجه اول ، مسیو فلوری برای صراف باشی وزارت امور خارجه - از درجه سیم، مارکی دوبووار نایب وزارت امور خارجه - از درجه سیم ، مسیو استورل مهندس مشهور - از درجه چهارم ، مسیو دو که سرایدار باشی عمارت بوربون از درجه پنجم، مسیو کولیه صاحب منصب وزارت علوم - از درجه پنجم، مسیو دلیانی شارژدافریونان که خود حضرت اشرف ارفع برای او وعده نشان فرموده اند از درجه دویم .

بعضی از روزنامه نویسها که برای آنها نشان نرسیده است از دولت بد می نویسند هر گاه مصلحت بدانند چهارفرمان که جای اسم آنها سفید باشد برای روزنامه نویس های مزبور مرحمت فرمایند خیلی واجب است .

۱۵ محرم ۱۲۹۳

عریضجات مورخه ۲۹ شهر محرم الحرام ۱۲۹۳

نمره ۸۳ مشتمل بر چهار طغرا

خداوند کارا در باب مقرری این سفارت یعنی از بابت وجوهاتی که رسیده و نرسیده نهایت معطلی و پریشانی حاصل است زیرا از قراریکه غالباً بابابیک نوشته بود برات در طهران بیدانمی شود باوصف این احوال نمی دانم تکلیف چیست همه دول روی زمین وجوهات مقرری مأمورین خود را بمحل مأموریت

میرسانند و قتیکه نوبت بما میرسد باید مبالغ خطیری متضرر شویم و باوصف ضرر و خسارت بازهم نتوانیم تنخواه مقررری را بدست بیاوریم مکرر عرض کرده‌ام و مجدداً عرض میکنم که مقررری این سفارت کفایت مخارج اینجارا نمی‌کند و تا بحال بواسطه دیر رسیدن مقررری از عهده مرا بچه نمی‌توانستم بر آیم هر گاه حالا هم باید بواسطه فرستادن تنخواه متحمل ضررهای جدید بشوم دیگر بهیچوجه نمی‌توان در اینجا زندگانی کرد خلاصه رفع این علت جدید نیز بسته بهمت بزرگان و مرحمت کاملانه حضرت اشرف ارفع بندگان عالی است و امیدوارم چاره فرمایند که بدرد ما بخورد والا غیر ممکن است که باینطور بتوانم این دستگاہ بزرگ این سفارت را راه ببرم يك استدعای دیگر فدوی این است که آن دویست و بیست و هشت تومان سال گذشته ایت ثیل و سیصد و چهل و شش تومان و هشت هزار و پانصد و پنجاه دینار سفر روم و همچنین دوهزار تومان سنواتی را قدغن فرمایند برسد تا اینکه از دست طلبکارها خلاص بشوم و دیگر بعد از این مصدع خاطر خطیر حضرت اشرف ارفع بندگان عالی نشوم.

بتاریخ ۷ رجب عریضه مفصلی در باب ورود مقرب‌الحضرت‌الخاقانیہ آقا میرزا علی حکیم‌باشی و مواظبت و مراقبت مشارالیه در تکمیل علم طبابت و جراحی معروض داشته استدعای بذل مرحمت در حق ایشان کرده بودم ولی تا بحال جوابی در باب آن عریضه فدوی و استدعائی که در باب مشارالیه نموده بودم صادر نشده و حال اینکه این گونه اشخاص که شب و روز مشغول تحصیل‌اند و آنی از شغل خود غافل نیستند افتخار ملت‌اند و استحقاق هر گونه التفات و مرحمت را از جانب دولت علیه دارند و حیفاست که از کم خرجی از تحصیل خود بازمانده نتوانند چنانچه باید و شاید علم خود را بتکمیل برسانند باری در عالم دولت و ملت خواهی استذکار و تجدید این مطلب را از تکالیف و

فرایض مأموریت خود دانسته لازم شمردم مجدداً استدعا نمایم که مرحمت کرده التفاتی در حق مشارالیه مبذول فرمایند تا اینکه با دلگرمی و اشتیاق تمام تحصیل خود را بانجام رسانیده بزودی بایران مراجعت نماید و بیش از پیش مصدر خدمات مهمه بشود.

چنانچه مقرر است و اولیای دولت علیه اطلاع دارند و کلای ملت در ممالک فرانسه از پنج سال به پنج سال تغییر و تبدیل میشوند و چون مدت مأموریت و کلای سابق مشورتخانه فرانسه که در سنه ۱۸۷۱ از جانب ملت منتخب شده بودند در اوایل همین سال جدید فرانسه با آخرسیده بود لهذا در مجلس همان و کلا پیش از اینکه متفرق بشوند قرار شده بود که و کلای جدید منتخب شوند و در بیست این ماه فوریه چنانچه مقرر بود و کلا از جانب ملت منتخب شدند اما ایندفعه برخلاف سابق طرف جمهوری غالب است و بدبختانه عددمفسدین هم یعنی رادیکال قریب بیکصد نفر رسیده است و اکثر از آنها از اهل کمون و فساد طلب اند صورت اسامی و کلای مزبور فرداً فرد در روزنامه فیکارو نوشته شده است و در مقابل اسامی آنها از چه فرقه بودن هر یک از آنها مشخص و معین گردیده است هر گاه زمام کار بدست این جور اشخاص بیفتد و ای بحال دولت فرانسه. اولیای دولت فرانسه از این حالت بسیار پریشان و مشوش می باشند تا خدا چه خواهد بمضی تفصیلهما در روزنامه ها در این باب نوشته اند آن تفصیلهما را نیز در لف همین پاکت انفاذ میدارم تا اینکه ملاحظه فرمایند و از حالت حالیه استحضار کامل بهم برسانند از هر سگ خیر تازه نیست و در باب تنظیم نامه کنت اندرش همین قدر می نویسند که از جانب دولت عثمانیه قبول شده است ولی از جانب شورشیان قبول نشده است و ادعای آنها بر این است که خود را از تحت حکومت دولت عثمانیه خارج نموده مانند اهل قره جه داغ حکومت و اداره مملکت و رتق و فتق امور

داخله و عزل و نصب حکام با اهالی مملکت باشد و مدخلیت بدولت عثمانیه نداشته باشد این هم يك حرفی است تا به بینیم چه نتیجه خواهد بخشید از قراریکه می نویسند کار بار دون کارنوس هم مغشوش است در چند جاشکست خورده است و احتمال دارد که عنقریب شراورا نیز از اسپانیه رفع کنند.

بررسی نامه مقدمه لبیه لیه ❖ ❖ ❖

مسیولاندر برغ که روزنامه نویسی و از تبعه دولت پروس است چهار روز قبل بر این باین سفارت آمده اظهار داشت که برادر من که تفنگ و فشنگ ساز است بنا بسفارش مقرب الحضرت الخاقانیه میرزا احمدخان آجودان معادل دو میلیون ونیم فشنگ تباتی بر برای دولت علیه ساخته و موافق قرارنامه که از جانبین در آن باب نوشته شده بود در سارسان بگماشتگان دولت علیه تحویل داده است و ایضاً میگفت که از قراریکه از برادر من خبر رسیده است اولیای دولت از خوبی فشنگهای مزبور خوشنود و راضی بوده اظهار داشته اند که دوباره فرمایش فشنگ خواهند داد و چون از آنوقت الی الیوم خبری در آن باب نرسیده و برادر من اوضاعی برای ساختن فشنگ مهیا دارد لهذا خواهش میکنند که اولیای دولت علیه او را از این انتظار بیرون بیاورند تا اینکه تکلیف او معین شود باین معنی که هر گاه دوباره فرمایش فشنگ داده خواهد شد در تدارك و تهیه ساختن فشنگ باشند تا اینکه در وقت رسیدن فرمایش فشنگها را حاضر و آماده دارد والا در صورتیکه اولیای دولت پیش از آن فشنگ لازم نداشته باشند مشغول امر دیگر بشود مقصود عمده این شخص این است که از نیت اولیای دولت مستحضر بشود تا اینکه بروفق او امر علیه رفتار کند و تعطیل در انجام فرمایشات بهم نرسد استدعا دارم جواب این فقره را زودتر معلوم فرمایند تا اینکه تکلیف فدوی و مسیولاندر برغ مشخص گردد.

۲۹ شهر محرم الحرام ۱۲۹۳

عریضجات مورخه ۱۲ شهر ربیع الاول ۱۲۹۳

نمره ۸۴ مشتمل بر چهار طغرا

خداوند کارا از ششماه متجاوز است که از روم مراجعت کرده ام و در این مدت عرایض و مطالب زیاد معروض داشته و بجواب هیچ يك از آنها مفتخر و سرافراز نشده ام و بهمین واسطه مات و متحیر مانده ام و نمی دانم چه بنویسم و جواب مطالب مردم را بچه قسم بدهم خلاصه از این بابت نهایت نگرانی حاصل است و تا جواب نرسد از این نگرانی بیرون نخواهم آمد دیگر اختیار با حضرت اشرف ارفع بندگانه عالی است .

بسم الله الرحمن الرحیم
 در اینجانب بواسطه اخباری که از دارالخلافه میرسد از ترتیب و تنظیم و اصلاح

* * *

عمل پستخانه که تازه در ایران راه افتاده است خیلی تعریف و توصیف میکنند و از ضرابخانه نیز که تازه بکار افتاده است خوب میگویند و انشاء اله این دو عمل روز بروز بهتر و منظم تر خواهد شد در باب پست لازم میدانم عرض بکنم حالا که از فضل خدا و همت اولیای دولت این عمل راه افتاده است باید بصرافت این افتاد که مانند دول اروپا که در میان خود قرارنامه ها بسته اند دولت علیه نیز قرارداد آنها را قبول کرده و بآن واسطه کاغذهای ایران بطرف فرنگستان و کاغذهای فرنگستان بخاک ایران فرستاده شود و در ارسال مرسول معطلی حاصل نشود این عمل متضمن فواید زیاد خواهد شد و امیدوارم که اولیای دولت بصرافت این عمل افتاده انجام آنرا بیسکی از مأمورین رجوع خواهند فرمود حالا که این عمل پست و ضرابخانه بمبارکی راه افتاده است وقت آن است که قرارداد رستی در عمل وزن و اندازه نیز داده شود هر گاه مأذونم فرمایند راپورت مفصلی در آن باب نوشته و فواید و منافع آنرا مشروحاً مشخص نموده بعرض اولیای دولت علیه میرسانم .

کاربار دولت عثمانیه خیلی مختل است و روز بروز مغشوش میشود بنا بود که آن نصف منافع قروض آن دولت در اول این ماه آوریل داده شود اما مقدور نشد بدهند و قرار گذاشته اند که بعد از سه ماه دیگر یعنی در اول ماه ژوئیه هم این قسط آوریل را و هم خود قسط ماه ژوئیه هر دو را در یکجا بدهند حالا معلوم نیست که بمعهد خود وفا خواهند کرد یا خیر عمل شورش هرسگ کمافی السابق برقرار است و هر روز در میان شورشیان و عساکر عثمانیه زد و خورد واقع میشود و مانند سابقه در تلافی فریقین گاهی این طرف گاهی آن طرف مغلوب میشود اما تا بحال جنگ جدی واقع نشده است و معلوم نیست عاقبت این کار بکجا خواهد انجامید علی الحساب اهالی هرسگ بآن قراردادی که از جانب دولت اتریش تکلیف شده بود تمکین نکرده اند و ظن غالب این است که بعد از این هم تمکین نخواهند کرد تا اینکه یا یک قرار درستی در کارهای آنها بضمانت دول اروپا داده شود و یا اینکه خود را از تحت سلطنت دولت عثمانیه خارج بکنند و خردشان مثل اهالی قره جه داغ مستقل بشوند.

الان که مشغول تحریر این عریضجات بودم جناب بارون دسانتوس شارژ-دافر سابق دولت پورتگال مقیم پاریس که حالا بسمت وزیر مختاری وایلیچی-گری مخصوص مامور باقامت دربار دولت بهیه روسیه است از در داخل شد و نشان نور وایه که نشان اول آن دولت است و از برای حضرت اشرف ارفع بند کانهالی خواسته بودم آورده و تسلیم فدوی کرد بعد از مشاهده حالت جوانمردی ایشان فدوی نیز از برای او و از برای جناب مسیو کورد وزیر امور خارجه آن دولت نشان از درجه اول شیر و خورشید وعده کردم و امیدوارم فدوی را در نزد چنین آدم خوش ذات و خدمتگزار خجمل و شرمنده نگذارید و قدغن فرمایند فرمان و نشان هر دو را با اولین وسیله بفرستند تا اینکه بآنها

تبلغ نمایم و در پیش آنها سربلند باشم فرمان دولت پورتگال را اینک لفا میفرستم اما فرستادن نشان مزبور (که مرکب از کولیه خیلی ممتاز و همچنین از یک حمایل آبی و سر حمایل و نشان سینه که همه را در یک جعبه جابجا کرده اند) بایست غیر ممکن است اما انشاءاله در همین روزها مضروب عالیجاه یحیی بیگ که منصوب فدوی و از ارومی از دست جبرئیل خان بشکایت آمده بود میفرستم و تفصیل احوال با خود او بعرض میرسانم مخفی نماند که این نشان نور وایسه بسلاطین داده میشود در این اواخر بمارشال مکماهون هم داده بودند اما بغیر از مارشال در خارك فرانسه به احدی داده نشده است خلاصه مبارک است و انشاءاله بدلت خوشی و در ظل حمایت شاهانه مستعمل فرمایند چون با همه دول اروپا عهدنامه دوستی و تجارتی داریم و بسا دولت پورتگال هنوز عهدنامه بسته نشده است لهذا در این موقع هر گاه صلاح دانند و ما ذونم فرمایند بنای انعقاد یک عهدنامه را خواهیم گذارد و البته بی مناسبت نخواهد شد با دولت بریزیل هم عهدنامه نداریم آن دولت طالب است و وزیر مختار آنها مکرر اظهار داشته است که با دولت علیه عهدنامه داشته باشند و آنهم خالی از فواید نخواهد بود دیگر اختیار باد دولت علیه است.

مورخه ۱۲ شهر ربیع الاول ۱۲۹۳

عریضه مورخه ۲۶ شهر ربیع الاول ۱۲۹۳

نمره ۸۵ مشتمل یک طغرا

خداوند گارا در این روزها در همه روزنامه های پاریس شهرت میدهند که دولت علیه ایران بخیاال استقراض افتاده است و اکثر از روزنامه ها این عمل را تکذیب کرده بدمی نویسند از آن جمله در روزنامه فیگارو نیز یک فصلی در آن باب نوشته بودند چون استحضار اولیای دولت لازم است همان فصل روزنامه مزبور را قیچی نموده و اینک لفا انفاذ حضور مبارک مینمایم

و اگرچه از صدق و کذب آن اخبار درست مطمئن نیستم ولی از آنجائیکه خیر و مصلحت دولت متبوعه خود را بر همه چیز ترجیح میدهم لازم میدانم عرض بکنم که هیچیک از خیر خواهان ایران صلاح نمی‌دانند که دولت علیه باین راه بیفتد و مانند دولت عثمانیه خود را ضایع نماید و همه کس میگویند که حالا موقع آن نیست که دولت علیه باین صرافت بیفتد خصوصاً در این زمانیکه این حالت افلاس از دولت عثمانیه ملاحظه شده است اهالی فرنگستان بهیچ یک از دول مشرق زمین اعتبار نکرده و پول قرض نمی‌دهند با وصف این احوال هیچ صلاح نیست که ایران در این وقت اقدام باین کار نماید از اینها گذشته دولت علیه احتیاج باستقراض ندارد زیرا که خودش پول دارد و میدانند که هر یک از دول مشرق زمین که پا باین راه گذاشته‌اند خیر از این عمل نبرده دچار ضرر و خسارت‌ها شده‌اند و البته دولت ایران خود را باین خسارتها نخواهد انداخت خلاصه مردم اینجا این طور میگویند دیگر اختیار با اولیای دولت است.

۲۶. شهر ربیع الاول ۱۲۹۳

عریضجات مورخه ۱۰ شهر ربیع الثانی ۱۲۹۳

نمره ۸۶ مشتمل بر شش طغرا

خداوند گارا هشت طغرا تعلیقه که تاریخ آنها از غره ربیع الاول و در جواب عریضجات سابقه بسرافرازی فدوی شرف صدور یسافته بود در همین هفته شرف وصول ارزانی داشت از قراریکه اشاره فرموده بودند نشان درجه پنجم که در حق مسیو شوالیه پل منکاجی نایب ایشک آقاسی باشی حضرت پاپ استدعا کرده بودم قبول شده است و انشاءاله بزودی مرحمت خواهد شد و همچنین در باب منصب سرهنکی عالیجاه مقرب‌الحضرت باباپیک و ترفیع رتبه نشان فدوی نیز مرقوم شده بود که مرحمت خواهد شد از این اعلام هانهایت

مسرت و افتخار حاصل شد امیدوارم که عنقریب فرامین دایر باین سه فقره بزودی صادر شده برسد و باعث افتخار هریکی از ما بشود فقره عزل جبرئیل خان را که بآن قسم مرقوم فرموده بودند مایه کمال مفاخرت شد ولی باز دلم بحالت اومی سوزد و استدعا میکنم در وقت ورود بدارالخلافت پیش از این او را گوشمال ندهند. در خصوص مخارج مسافرت روم نیز که شش هزار و چهارصد و شصت و هشت فرانک و پنجاه و پنج سانتیم شده است تصدیق نموده مقرر فرموده بودند که بزودی مرحمت خواهد شد و فدوی از دست طلبکارها فارغ شده بآسودگی مشغول دعا گوئی از دیاد عمر و عزت حضرت اشرف ارفع بندگانهالی خواهد بود.

در همین ماه گذشته از قرار احکام دولتی که از جانب جناب مارشال مکماهون صادر و در روزنامه رسمی سمت انتشار یافته بود قرار شده است که در اول ماه مه ۱۸۷۸ عیسوی، یعنی بعد از دو سال دیگر در پاریس اکسپوزیسیون بزرگ خواهد شد و از حالا مردم اینجا و اهالی دول دیگر در تهیه و تدارک هستند که در وقت اکسپوزیسیون مزبور خود را آماده و حاضر داشته باشند و از قراریکه مسموع و معلوم میشود از جانب جمیع دول و ملل روی زمین مأمور و امتعه خواهد آمد در اکسپوزیسیون پاریس در سنه ۱۸۶۷ و در اکسپوزیسیون وینه در سنه ۱۸۷۳ امتعه ایران بحدی جلوه گر گشته که مافوق آن غیر متصور است و اولیای دولت علیه میدانند که مقصود از این بساط این است که ملل باهم نزدیک بشوند و هنر هر یک از آنها در نزد دیگران پوشیده نماند و باین سبب اسباب مرآوده و معامله روز بروز و بیشتر از بیشتر بازتر و گشوده تر بشود و البته محاسن این عمل هم در انظار اولیای دولت علیه پوشیده نیست و چون در باب فواید و منافعی که از این رشته برای ترویج معامله و ترقی صنعت برای ملل روی زمین حاصل میشود مکرر

مذاکره شده است لهذا فدوی در این موقع بیش از این شرح و بسط در باب حسن و فواید این کار جایز نمی‌دانم اما از آنجائیکه برفدوی معلوم است که خاطر خطیر سرکار اعلیحضرت اقدس شهر یاری روحنا فداه همیشه مصروف بر این است که دولت ایران مانند سایر دول مشرق زمین داخل دایره دول فسرنگستان بوده و در جمیع امورات بآن دول شریک باشند لهذا در کمال جسارت عرض می‌کنم که این جور موارد را باید غنیمت شمرد و در جمیع کارها و قرار نامه‌های منعقد بین المللی، ایران را مداخله داد تا باین واسطه ایران نیز در آراء و اتفاق و اتحاد دول اروپا شریک شده خود را در سلك و جر که آنها جا داده داخل اتحاد عمومی بشود خلاصه رشته کلام در این باب دراز است و چون اولیای دولت علیه همه اطراف این جور مسئله‌ها را خوب میدانند بنا علیه بیش از این در آن باب جسارت نمی‌نماید ولی لازم میدانم عرض بکنم که از حالا برای ریاست اکسپوزیسیون ایران سه نفر داوطلب پیدا شده است یکی مسیو هرمان ویس قونسول دولت علیه مقیم پاریس است دویمی مسیو کاروالو قونسول دولت علیه مقیم بسوردو و سیمی همان مسیو او بر ژیه است که در سنه ۱۸۶۷ از جانب دولت علیه رئیس اکسپوزیسیون ایران بود حالا باعتقاد فدوی هر گاه این کار از جانب دولت علیه قبول شود و بخواهند مثل از منته سابقه در اکسپوزیسیون ۱۸۷۸ بساط داشته باشند و مأمور بخصوص از ایران نفرستند در آن صورت ریاست مسیو هرمان بر سایرین رجحان دارد از فدوی عرض و جسارت کردن است دیگر اختیار با اولیای دولت علیه است .

اگرچه با چاپار گذشته تفصیل کولیه طور واپه که از جانب دولت پورتگال بحضرت اشرف ارفع اعظم بند گانمالی اعطا شده مشروحاً بعرض حضور معروض داشته‌ام ولی باز هم در باب زحمات جنابان مسیو کورو وزیر

امور خارجه و بارون دسانتوس وزیر مختار آن دولت مقیم پتر بورغ که در تحصیل نشان مزبور کشیده اند لازم میدانم عرض بکنم که بهمه جهت آن دو شخص بزرگوار از جانب دولت علیه مستحق بذل مرحمت شده اند و مجدداً استدعا مینمایم که آن دو نشانی که برای جنابان معزی الیها استدعا کرده ام بزودی صادر نموده انفاذ فرمایند تا اینکه بایشان تسلیم نموده از خجالت آنها بیرون بیایم در باب نشان جناب مسیودکاز وزیر امور خارجه فرانسه و جنرال دسه و وزیر جنگ و آن چند نفر دیگر از صاحب منصب و روزنامه نویس موافق صورت فردی که سابقاً فرستاده ام و من باب احتیاط سواد آنرا مجدداً لغاً ارسال میدارم استدعا میشود که نشانهای مزبور را نیز زودتر مرحمت فرمایند که از خجالت آنها در بیایم و دولت علیه را از شر روزنامه نویسان محفوظ بدارم و استدعا دارم که این استدعای فدوی بسمع اجابت برسد و از این فقره آسوده بشوم.

چنانچه پانزده روز قبل بر این با پست و با موجب تلگراف معروض شده بود در روزنامه ها شهرت داده بودند رأی دولت ایران با استقراض تعلق گرفته است و چنانچه از مضمون روزنامه های مزبور که در همان تاریخ فرستاده شد روزنامه نویسه از این فقره جسته جسته از ایران و ایرانیان بدمی نویسند اینها سبب شد که در باب استقراض که با نطور شهرت داده بودند با تلگراف سؤال نمایم تا حقیقت این امر واضح شود و همین که از جانب حضرت اشرف با تلگراف جواب رسید همان روز يك شرح در تکذیب آن همه شهرت ها نوشته و دادم در همان روز وصول تلگرافنامه مزبور در روزنامه دبا و موننتور و بستره و فیکارو و اروپ دیپلماتیک و مموریال دیپلماتیک نوشته و اینک از هر يك از آنها يك نسخه لغاً فرستاده میشود تا بحال احدی جسارت نکرده است جواب کاغذ فدوی را بنویسد انشاءاله پدر و نویسه را از کور

درمی آورم اما باوصف این احوال باید روزنامه نویسه را در دست نگه داشت و گاه به گاهی يك مرحمتی درحق آنها نمود و امیدوارم نشانهایی را که برای آنها استدعا کرده ام مرحمت خواهند فرمود تا اینکه از شر آنها محفوظ بمانیم .

در هرسک باز زد و خورد است از قراریکه معلوم میشود شورشیان روز بروز قوت بهم میرسانند و موافق قاعده با عساکر منصوره دولت عثمانیه می جنگند گاهی مغلوب میشوند و گاهی شکست میدهند خلاصه در این روزها تازه که واقع نشده است که قابل عرض باشد همین قدر در روزنامه دبا تفصیل رشادت مختار پاشا را نوشته اند که در وقتیکه میخواست آذوقه به قلعه نیکشیج برساند شورشیان را شکست داده است همان تفصیل را اینک لفاً بعینه میفرستم تا اینکه بعد از ملاحظه از حالت ضعف دولت عثمانیه خوب مستحضر بشوند در حقیقت جای تعجب است که دولتی مثل دولت عثمانی در این مدت هفت و هشت ماه از عهده يك مشت شورشیان هنوز هم نتوانسته است بر آید و گویا خودش بانفراده و بدون اعانت دولت دیگر هیچ نتواند از عهده هرسکی ها بر آید و این حالت عنقریب معلوم خواهد شد و انشاءاله بمحض استحضار چگونگی احوالات را بعرض خواهم رسانید .

در باب تفصیلی که مسیوتیسرون تاریخ نویس نوشته و بتوسط فدوی فرستاده اشاره شده بود که همان تفصیل را بعد از ملاحظه برای عرض مهر ظهور مبارك اقدس همایون شاهنشاهی روحنا فداء فرستاده اند و همانطور در حضور مبارك مانده است اگر چه مسیوتیسرون و فدوی نمی توانیم در آن باب

اظهار جسارت نمائیم ولی چون این تفصیل باید در جزو تواریخ سال گذشته نوشته و منتشر بشود و چون بواسطه نرسیدن آن شرح چاپ کتاب مزبور بمهده تعویق افتاده لهذا استدعا میشود بهر قسمی که مصلحت دانند جواب این فقره را زودتر مرحمت فرمایند که تکلیف فدوی و مشارالیه در باب انتشار تواریخ مزبور معین شود.

۱۰ شهر ربیع الثانی ۱۲۹۳

عریضه مورخه ۲۴ شهر ربیع الاول ۱۲۹۳

نمره ۸۷ مشتمل يك طرفه

خداوند گارا در ششم این ماه مه فرنگی که مطابق یازدهم شهر حال بوده باشد يك حادثه عجیبی در شهر سلانیک روداده و آن از این قرار است يك دختر از بلکارها^۱ دین و طریقت اسلام را قبول کرده و با نامزد و چند نفر دیگر از ده بشهر سلانیک می آمده است که موافق رسوم و قوانین دولت عثمانیه رفته در نزد قاضی و حاکم ولایت اقرار کند که من بصرافت طبع خود مسلمان شده ام در حین رسیدن آن دختر بسلانیک قونسول دولت مجتمعه آمریکا^۲ بایکصد و چهل نفر بسر راه آهن رفته و آن دختر را در حین پیاده شدن از کالسکه میکشد و می برد معلوم است بعد از مشاهده این حالت مسلمانان ازدحام کرده دختره را میخواهند از قراریکه معلوم میشود دختره را بدست آنها نمیدهند و در بین معرکه قونسول فرانسه و قونسول پروس که باقونسول آمریکا خویش بودند به امداد او می آمدند بگیر می افتند و هر دو مقتول میشوند اما قونسول آمریکای که باعث این هنگامه بوده است و مقصر او است مقتول نشده است باری تفصیل این احوال را مفصلاً در روزنامه مموریال دیپلماتیک که لغاً انفاذ میشود نوشته اند و حالا از قراریکه معلوم میشود تا پنجاه و چهار

۱- بلغارها

۲- ایالات متحده آمریکا

نفر از مسلمانان گرفته و شش نفر آنها از حکومت سلانیک در هیدان همان شهر بقتل رسانیده باز هم در باب این فقره غوررسی و رسیدگی میشود تا ببینیم چند نفر دیگر را بجهت هرزگی يك نفر قونسول آمریکایی خواهند کشت عجب عدالتی است قونسول آمریکایی که باعث این همه فساد شده است مورد مواخذه نمی شود و باید سی و چهل نفر از بیچاره ها برای تقصیر او کشته شوند این ها همه از بخت برگشته دولت عثمانیه است باید صدمه پشت سر هم باو بخورد از قراریکه شهرت میدهند در بعضی از شهرهای اناطولی نیز بنای شورش را گذاشته اند خلاصه هر گاه بنای شورش در آن صفحات هم گذاشته شود پدر دولت عثمانی سوخته خواهد شد اما چه فایده از جانب دولت علیه اظهار حیاتی نمی شود و هیچ معلوم نیست که اولیای دولت در صدد تهیه و تدارک اسباب حربیه و غیره هستند که در موقع پدر دشمن را از گور در آورده تلافی خرده قرضهارا نمایند و یا اینکه از این عوامل غفلت دارند خلاصه اگر چه اینها فضولی است و اولیای دولت علیه تکلیف و صلاح دولت را بهتر میدانند اما محض یادآوری عرض شد يك فقره دیگر که در این روزها خیلی شهرت دارد آمدن امپراطور روس و پرنس غرجکوف و کنت اندرش است بشهر برلن از قراریکه مسموع میشود آن دو وزیر امور خارجه با پرنس بیسمارک چند مرتبه باهم اجلاس کرده و گفتگو کرده اند از قراریکه مذاکرات در باب مسئله هرسک گفتگو نموده اند اما از گفتگوهای آنها چیزی بروز نکرده است و هیچ معلوم نیست که نتیجه گفتگوی آن سه نفر وزیر امور خارجه چه بوده است و چه ثمر خواهد بخشید معلوم است بعد از این هر چه بروز کند بعرض اولیای دولت علیه خواهیم رسانید.

۲۴ شهر ربیع الثانی ۱۲۹۳

عریضجات مورخه ۱۰ شهر جمال الاولی ۱۲۹۳

نمره ۸۸ مشتمل بر دو طغرا

خداوند گارا تفصیل گفتگوهای برلن که در میان دولت روس و اترایش و پروس واقع شده بود در روزنامه‌ها نوشته شده است همچنین کیفیت مموران دوم که از جانب آن سه دولت بدولت انگلیس و فرانسه و ایتالیا فرستاده شده است در همان روزنامه‌ها نوشته اند و اینکه دولت انگلیس مموران دوم مزبور را رد کرده و دولت فرانسه و ایتالیا قبول نموده اند اینها را نیز نوشته اند و چون خیلی مفصل است لهذا روزنامه‌ها را بعینه فرستادم و مطالبی که قابل ملاحظه اند با مداد سرخ نشان کرده ام که در پیدا کردن آنها زحمت نباشد در باب بیرون کردن سلطان عبدالعزیز نیز تفصیل‌ها نوشته شده است و هر چه قابل عرض بود از روزنامه‌ها منتخب کرده اینک در لفافه امر روز لفا انفاذ حضور مبارك مینماید خواندن آنها بی ثمر نیست هر گاه سلطان عبدالعزیز نو کرباب را خوب متوجه میشد و چیره مواجب سرباز را بموقع میرسانید قشون نمی گذاشت که سوختها او را بیرون کنند قدر نو کرباب را باید دانست و نو کرباب را بحدی بخود مهربان کرد که در وقت ضرورت جان خود را در راه آقای خود فدا نماید.

شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال بین و م انسانی

عالیجاه میرزا مطلب قریب بسه سال است که باذن و اجازه جناب امین- الملك در این سفارتخانه منزل داشته و مشغول تحصیل و تکمیل علم نقاشی بود ولله الحمد در این مدت قلیل خیلی ترقی کرده و میتون گفت استاد ماهر شده است و در علم صورت چایی نیز مهارت بهم رسانیده است و من باب تجربه تمثال حضرت اشرف ارفع بند کانهالی را ساخته و باسمه زده است و باعتقاد فدوی خیلی خوب از عهده برآمده است خلاصه میرزا مطلب خیلی قابل شده

است و بهمه جهت بکار دولت و ملت میخورد و می تواند مصدر خدمات بزرگ بشود و این علم شریف را که بزحمتهای تحصیل کرده است در ایران انتشار دهد و جمعی از نقاش های آنجا را تربیت نماید که آنها نیز در دایره شغل و عمل خود بکار دولت و ملت بخورند امیدوارم که اولیای دولت علیه التفات خود را در حق عالیجاه مشارالیه دریغ ننموده خدمات دایر بشغل خود باو رجوع خواهند فرمود تا اینکه زحمات این چندساله مشارالیه که در تحصیل این علم کشیده است بهدر نرود.

۱۰ جمادی الاول ۱۲۹۳

عریضه مورخه ۸ شهبه جمادی الاخری ۱۲۹۳

نمره ۸۹ مشتمل يك طرفه

خداوند گارا در این روزها اخبار پوالتیکیه که قابل عرض باشد نیست همینقدر در روزنامه هاشمیت میدهند که دولت سربى در تهیه و تدارك جنگ است و از قراریکه از حالت آن دولت و از حالت سایر همسایه های او معلوم میشود دور نیست که مابین دولت عثمانیه و سربى و هر سگ و بوتکارها و غیره جنگ نشود همه این دولتهای کوچک باهم هممذهب اند و تعصب همدیگر را میکشند و دولت روس هم که با آنها هم طریقت است در جزو حمایت از آنها مینماید و دور نیست که با این حالت ضعف دولت عثمانیه این چند فرقه کار خود را با جهاد از پیش نبرند تا خدا چه خواهد گویا عزیمت جناب مسیو ملینه باز بعهده تعویق افتاده است و گویا جناب معزی اله را اجازه داده که تا دو سه ماه دیگر در اینجا بماند از این قرار در ماه سپتامبر روانه خواهد شد مسیو هیو حکاک سفارت علامت نشان دولت علیه را کشیده و باین سفارت آورده بود کاغذ او را و نقشه که کشیده است هر دو را در لف پاکت امروز انفاذ حضور مینمایم و هر گاه پسند افتاد دستور العمل مرحمت

فرمایند که بعد از این در سردرهای سفارت ها و قونسولگری ها مانند سایر دول
باین ترکیب علامت بگذارند اما بزرگتر از این نقشه باعتقاد فدوی این
علامت با بلاپوش یعنی مانتوی امپراطوری خیلی باشکوه و پسندیده خواهد بود.
مورخه ۸ شهر جمادی الاخری ۱۲۹۳

عرفیضجات مورخه ۲۲ شهر جمادی الاخری ۱۲۹۳

نمره ۹۰ مشتمل بر چهار طغرا

خداوند کارا چنانچه در عرایض سابقه معروض داشته بودم می بایستی
تا بحال نشان طور واپه را که از جانب دولت پورتکال بحضرت اشرف ارفع
بندگانه عالی داده شده بود فرستاده باشم ولی از قضایای اتفاقیه عالیجاه یحیی بیک
ناخوش افتاد و تا بحال حالت عزیمت را بهم نرسانیده است انشاءاله همین
که چاق شد او را روانه میدارم و نشان مزبور را با او میفرستم والا هر گاه
رفتن او بجهت سوء مزاج بمهدد تعویق افتاد آنگاه لابد و ناچار باید تا رفتن
جناب مسیوملینه منتظر بشوم تا اینکه مضخوب معزی اله بفرستم اگر چنانچه
خود نشان مزبور این قدر بزرگ نبود و می شد با پست فرستاد حالا فرستاده
بودم اما بدبختانه این راه هم برای ما بجهت عدم قرارنامه پست مسدود
شده است خلاصه باولین وسیله میفرستم واستدعا دارم که دیر فرستادن آن
نشان را حمل باهمال فدوی نفرمایند.

تلگرافنامه مورخه ۷ همین ماه ژوئیه که بسرافرازی فدوی شرف صدور
یافته بود واصل شد از مضمون آن که مشعر بر این بود که مطالبات تبعه
فرانسه و غیره بسفارت فرانسه تمام و کمال پرداخت شد نهایت مسرت و
خوشحالی حاصل گشت در همان روز وصول تلگرافنامه مزبور بسوزارت

امور خارجه رفته و این خبر را بجناب دوک دکازا بلاغ نمودم ایشان نیز بسیار مسرور و مشعوف شدند و مذکور داشتند که یک هفته قبل از آن تلگرامی از شارژدافرشان رسیده بود باین معنی که دولت علیه تکلیف کرده است یکصد و چهل هزار فرانک من باب همه مطالبات بدهد و اوقبول نکرده است و حالا از قرار این تلگراف معلوم میشود که همه مطالبات را داده اند و جناب معزی اله از گذشتن این کار اظهار خوشحالی میکردند در بین صحبت مذکور داشتند که شنیده ام اعلیحضرت شاهنشاهی عزم مسافرت فرنگستان را دارند شما چه خبر دارید گفتم تا بحال از وزارت جلیله باین سفارت رسماً اطلاع نرسیده است ولی از قراریکه از گوشه و کنار نوشته بودند گویا این خبر بی مأخذ نباشد و از قراریکه خود جناب ناظم الملک نوشته بودند گویا ایشان را احضار فرموده بودند که ملتزم رکاب باشند جناب مسیودکاز گفت این سفرها خیلی خوب است و بائمر خواهد شد ولی در این موقعیکه افق اوضاع پولتیکیه را قدری ابر گرفته است گویا در چنین موقع مسافرت همایونی در انتظار دول اروپا بطورهای دیگر که خلاف نیت شاهانه است جلوه کند منظور مسیودکاز این بود که از خاک هردولتی که موکب همایونی بگذرد سایدول چنین تصور خواهند کرد که اعلیحضرت شاهنشاهی با پادشاه آن دولت معاهده خواهند بست الحاصل آنچه جناب دکاز میگفت بی معنی نیست زیرا از قراریکه در میان مردم هم مذکور میشود هیچکس چنین مسافرت را خاصه در چنین ایام نزدیک بصلاح و مصلحت نمی دانند .

در هفته گذشته تلگرامی باینمضمون عرض کرده بودم : (عالیجاه بابابیک تلگراف میکند که برات در طهران پیدانمی شود و فدوی نیز در اینجا برات پیدا نمی نماید حالت پریشانی از حد گذشت چه باید کرد) جواب مرحمت نفرموده بودند که تکلیف معین شود نمی دانم چه تقصیر کرده ام که دیگر

التفاتی در حق فدوی ندارند و حتی جواب عریضه جات و تلگرافها را مرحمت نمی فرمایند خلاصه از فدوی عریضه نکاری و مطالب را یادآوری کردن است دیگر اختیار بساحضرت اشرف بندگانعالی است اما همینقدر استدعا دارم که جواب مطالب این سفارت را مرحمت فرمایند که در پیش مردم بساین شدت سرشکسته نمانم در بساب پیدا نشدن برات چه کنم حالا لابد شده ام وجوهات این سفارت را بتوسط خانه تجارتی زیکلر بیاورم و این کافرها برای تفاوت معامله و کسر در معاوضه پول ایران ده یگ وجوهاتی را که میرسانند از فدوی میگیرند آیا می توان باین طورزندگانی کرد بلی دیگر بجز اطاعت چه از دست فدوی برمی آید بعد از ملاحظه این حالت هر گاه باین درد ماچاره پیدا نمی شود اقلا وجوهات سنواتی را که از بابت یونیت ئیل و قوی ئیل و ایت ئیل باقی مانده است و همچنین مخسارج سفرروم را مرحمت فرمایند که از همه طرف باین طورها وبواسطه این همه ضرر و خسارت ها بیش از این خانه خراب تر نشوم .

بتاریخ چهارم و پنجم این ماه ژوئیه که مطابق دوازدهم و سیزدهم شهر حال بوده باشد دو تلگرام عرض کرده ام یکی در باب اعلام جنگ سرب و قره چه داغ با دولت عثمانیه و دیگری در باب تلافی عسا کر طرفین در سرحد آن دو مملکت چنانچه با تلگراف معروض داشته بودم در طرف ویدن عسا کر عثمانی فتح کرده بودند اما در نزدیکی پودغرت کار سرب و قدری پیشرفت داشته بود از آن تاریخ باین طرف خبر صریح نمی رسد و وقتیکه میرسد هر گاه از جانب اسلامبول است نسبت فتح با عثمانی ها داده میشود و هر گاه خبر از بلگراد می آید ظفر با سرب و ها است اما از قراریکه معلوم میشود عسا کر عثمانیه خوب جنگ میکنند و صاحب منصبهای قابل دارند و کار خود را از پیش خواهند برد و در این چند روز هر وقت از اوقاتیکه عسا کر طرفین بهم

آویخته اند ظفر با عثمانی ها بوده است تا خدا چه مقدر کند هر گاه در این روزها اخبار قابل برسد باتلگراف بعرض حضورخواهم رسانید .

معروضه ۲۲ شهر جمادی الاخری ۱۲۹۳

عریضجات مورخه ۶ شهر رجب المرجب ۱۲۹۳

نمره ۹۱ مشتمل بر شش طغرا

خداوند گارا تعلیقه جات مورخه ۲۷ شهر جمادی الاولی که بسرافرازی و افتخار این فدوی شرف صدور یافته بود در هفته گذشته و اصل زیارت شد و از مضامین مرحمت آیین آنها نهایت مفاخرت حاصل گردید و از اعطای نشان درجه اول خارجه که در حق فدوی مرحمت شده و همچنین از اعطای نشانهایی که درباره جناب بارون دسانتوس و جناب مسیو کورو وزیر امور خارجه پرتگال که بنا بر استدعای فدوی عنایت شده است کمال تشکر حاصل شد اشاره فرموده بودند که فرامین فدوی و آنها بزودی خواهد رسید این خبر را جناب بارون دسانتوس که تازه از لزبون مراجعت کرده و در همین دوسه روز بسمت بطر بورغ که محل اقامت ایشان است روانه خواهد شد و پریروز بدیدن فدوی آمده بودند دادم و دوباره اظهار رضامندی حضرت اشرف ارفع بند گائعالی را و مراتب امتنان و تشکر خود را از زحمات ایشان تجدید نمودم ایشان نیز از این خبر خوشحال شدند و اظهار تشکر نمودند حالا دیگر بجز اینکه باید نشان و فرامین آنها برسد تکلیف دیگر باقی نمانده است و انشاء اله بزودی خواهد رسید و از خجالت هر دو بیرون خواهم آمد در باب چند قطعه نشان دیگر که سابقاً در حق چند نفر استدعا کرده بودم و قبول فرموده اند مجدداً مستدعی ام که فرامین نشان آنها را نیز مرحمت فرموده قدغن فرمایند زود تر صادر کرده بفرستند تا اینکه از خجالت مردم در بیایم زبان بدر روزنامه نویسها را بآن واسطه ببندم اسامی حضرات را اینک در صفحه علیحده

نویسانیده در جوف عرایض امروز انفاذ مینمایم که در وقت صدور فرامین معطلی حاصل نشود کتاب پرنس ژیدروز حسب الامر بزودی فرستاده خواهد شد در باب مرحمتی که باید در حق مشارالیه بشود اگر چنانچه نشان از درجه چهارم دربار مشارالیه عنایت شود نهایت افتخار برای او حاصل خواهد شد در باب نشان مسیو شوالیه پل منکاجی نایب ایشک آقاسی باشی حضرت پاپ که چند ماه قبل بر این اشاره فرموده بودند مرحمت خواهد شد استدعا مینمایم که فرمان او را نیز در جزو سایر فرامین مرحمت خواهند فرمود.

در باب اسپوزیسیون که ریاست آن از جانب سنی الجوانب اقدس همایون شاهنشاهی روحانفدا بهمه حضرت اشرف بند کافعالی محول گردیده است بهمان طوری که اشاره فرموده بودند در اینجا گفتگو نموده و محل مناسب برای امتعه ایران معین خواهیم کرد و انشاءاله قبل از وقت اطلاعات لازمه را در باب فراهم آوردن اسباب آن بعرض خواهیم رسانید و بخواست خدا قرار این کار را بطوری فراهم داد که از همه بساطهای سابق سنگین تر بشود و بر همه آنها رجحان داشته باشد.

در باب انعقاد عهدنامه با دولتین پرتگال و برزیل بنا با اجازه که مرحمت فرموده بودند از حالا مشغول مذاکره میشدم و با اینکه عهدنامه را حاضر میگردم اما بدبختانه سفرای آن دو دولت در بیلاق اند و لابد و ناچار باید تا مراجعت آنها تامل داشته باشم انشاءاله همین که وارد پاریس شدند اقدام به این کار نموده و بعد از گفت و شنید یک پروژه عهدنامه مسوده نموده و صورت آنرا برای اطلاع خاطر حضرت اشرف ارفع انفاذ دارالخلافه باهره خواهم نمود.

این دفعه از ناچاری وجوهات مقرری این سفارت را بتوسط خانه تجارتی زیکلر آوردم در دو هزار و دویست تومان، سیصد تومان تفاوت پول از فدوی گرفتند در حقیقت عوض این ضرر را باید دولت مرحمت فرمایند والا اگر این طور نباشد دیگر هیچوجه نمی توان در پاریس زندگانی کرد حالا گویا سفارت فرانسه پول فدوی را می خواهد قبول بکنند اما بدبختانه از امروز که پول برای آنها لازم شده است در پیش مقرب الحضرت الخاقانیه بابابیک تنخواه نیست که برای شارژ دافر فرانسه کارسازی نماید چنانچه اشاره فرموده بودند سه ماه هذالسنه سیچقان ٹیل را بامخارج مسافرت روم هر گاه تابحال کارسازی نشده است بعد از وصول این عریضه مرحمت فرمایند که شاید از این خسارتهای بزرگ که بواسطه پیدا نشدن برات وارد میشود محفوظ بمانیم. در باب دو هزار تومان سنواتی و دویست و بیست و هشت تومان که از بابت ایت ٹیل باقی مانده است استدعا دارم قرار درستی مرحمت فرمایند که زود برسد و از دست طلبکارها مستخلص بشوم.

مسیو اوپنهایم جنرال قونسول دولت علیه در چهاردهم این ماه ژوئیه وفات کرد ناخوشی نداشت و بستری هم نشده بود اما غفلتاً و در مدت یک ساعت مرد از قراریکه اطبا میگویند معلوم میشود که علت وفات مشارالیه حدوث امبولی شده است لفظ امبولی عبارت است از خونی که در رگها بسته میشود و آن خون بسته شده وقتیکه بقلب میرسد از جریسان خون در بدن مانع میشود و در هر کسیکه این علت پیدا بشود علاج ندارد خلاصه این بیچاره باین درد مرد حالا باید يك قونسول دیگر بجای او تعیین بشود و انشاءاله همینکه يك آدم قابل و باشان پیدا شد به نصب او اقدام خواهد شد.

از اوضاع جنگ خبر درستی نمیرسد اما از قراریکه معلوم میشود کار

عساکر عثمانی‌ها پیش است و در هر موقعی که يك زدو خوردی واقع میشود عثمانی‌ها بر سربى هافایق می‌آیند علی‌العجاله هیچ معلوم نیست کار این جنگ بچه قسم اختتام خواهد گرفت هر گاه عثمانی‌ها همت کرده بزودی کلک این جنگ را بر چینند خوشبخت خواهند شد والا هر گاه اهمال بکنند و یا اینکه زور ایشان نرسد که بزودی دفع دشمن را نمایند کار ایشان بجای بد بلکه برسوائی و باقتضاح خواهد کشید از پولاتیک دول اروپا خبری نشر نکرده است حرف همه بر این است که در جنگ بی‌طرف اند اما بحرف این دول باور نمی‌توان کرد بیک بهانه جزئی از بی‌طرفی بیرون می‌آیند و خود را داخل عرصه جنگ مینمایند علی‌الحساب کارهای پولاتیک بجای نازک نرسیده است ولی مردم و اهله دارند که از جنگ عثمانی با سربى جنگ عمومی بر پا نشود خلاصه همه دول خود را حاضر و آماده میدارند البته دولت علیه نیز در تدارک و تهیه هست که در سر موقع هر گاه لازم بشود بر وفق مصلحت رفتار نموده کار خود را از پیش بهر د زیاده خبری تازه نبود که بعرض آن جسارت ورزد.

مورخه ۶ شهر رجب المرجب ۱۲۹۳

غریضجات مورخه ۲۰ شهر رجب المرجب ۱۲۹۳

نمره ۹۲ مشتمل بر دو طغرا

خداوند گارا تفنگ سبک جدید مسمی بتفنگ له کرا که با سیصد فشنگ از جانب جناب مارشال مکماغون بتوسط جناب جنرال دسسه باین سفارت‌خانه تبلیغ شده بود که بخاکپای جواهر آسای مبارک شاهنشاهی روحانفاده تقدیم شود مدتی است که بخانه دولس تسلیم شده که برشت برساند بجناب ناصر المملک نیز اطلاع داده‌ام که تفنگ مزبور را با فشنگ‌ها که در دو جعبه علیحده جابجا و باربندی شده است در وقت ورود تحویل گرفته و بدون معطلی انفاذ دارالخلافه نمایند استدعا دارم بعد از وصول این غریضه تعلیقه بعهدہ جناب معزی‌اله صادر فرموده قدغن فرمایند که بمحض رسیدن

آن دو جعبه تفنگ و فشنگ را تحویل گرفته و کرایه آنها را هر چه شده است کارسازی نموده و چون مال شاهی است بحساب دولت بنویسند کلید جعبه تفنگ از بابت اینکه در وقت باز کردن آن مفقود نشود در نزد خود نگه داشته بود اینک در جوف پاکت عرایض امروز انفاذ حضور مبارک مینماید.

• لقب کتابخانه مدرسه نینیه سه •

تلگرافنامه مورخه ۲ این ماه اوت فرانسه که باین مضمون مرقوم شده بود: (یکهزار و پانصد تومان از بابت هذالسنه سیچقان نیل به بابا بیک کارسازی و قبض رسید گرفته شد فکر خود را بکنید) شرف وصول ارزانی داشت از این خبر معلوم شد که حضرت اشرف ارفع در فکر این فدویان بوده و هستند و انشاءاله وجوهات سنواتی و هر چه در پای دیوان باقی مانده است خواهند رسانید و جان ما را از دست طلبکارها خلاص خواهند فرمود در باب جنگ چه عرض شود هیچ خبر درستی نمیرسد و از قراریکه معلوم میشود بساین زودیها این جنگ تمام شدنی نیست خلاصه تازه که قابل عرض باشد واقع نشده است که بعرض آن جسارت ورزد. مورخه ۲۰ شهر رجب المرجب ۱۲۹۳

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

ادعوا لفضل آیت است که جناب امامت علی است

بانی مذهب و در ایام ما بویست خود حضور حضرت

علی است شریک الله و امیر المؤمنین و زبیر المؤمنین
سید المرسلین و امیر ائمه الهی
عزیز و جبار

حقیقتات موروثیه و شیرین مشایخ ائمه الهی

مشهدین مشایخ

عبدالله بن عباس

فدایک گویا در حقیقتات رفت آیت موروثیه و شیرین
بانی مذهب و در ایام ما بویست خود حضور حضرت
علی است شریک الله و امیر المؤمنین و زبیر المؤمنین
سید المرسلین و امیر ائمه الهی
عزیز و جبار
فدایک گویا در حقیقتات رفت آیت موروثیه و شیرین
بانی مذهب و در ایام ما بویست خود حضور حضرت
علی است شریک الله و امیر المؤمنین و زبیر المؤمنین
سید المرسلین و امیر ائمه الهی
عزیز و جبار

